Це число має 16 сторін.

Ч. 212 (14.755). Львів, неділя 26. вересня 1937 Opłata pocztowa uiszczona gotówką Рік LVIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ Й АДМІНІСТР.: ЛЬВІВ, РИНОК Ч. 10. II. ПОВ.
Телефон Редакції й Адм.: 229-41
Телефон Друкарні 229-26
Адреса для телегр.: Діло Львів
Конто: П. К. О. Львів 504.080.
„ Банку Чеських Легіон. Прага „Діло".
Рукописів не звертаємо.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно . . . . . 5.00 зол.
Четвертьрічно . . . . 15.00 „
Піврічно . . . . . 30.00 „
Річно . . . . . . 60.00 „
В АМЕРИЦІ 1.50 ДОЛ., У ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ 30 КОР. Ч., У ВСІХ ІН. КРАЯХ 7.50 ЗОЛ. П.
ОДИН ПРИМІРНИК 20 сот.

7.500 національних змовників мало заволодіти Мадридом.

Як подає Райтер, у Мадриді викрили змову, в яку було вмішаних 7.500 осіб, які у порозумінні з національним урядом мали заволодіти Мадридом. 5.000 змовників мало заатакувати червону армію, решта мала опанувати важніші будинки; рівночасно національна армія мала розвинути завзяту офензиву.

Дотепер арештовано понад 160 осіб, м. ін. двох урядовців аргентинської амбасади. Урядовий комунікат подає, що два провідники змовників схоронились у чілійській амбасаді.

Вечором появився у Мадриді офіційний комунікат, який стверджує, що м. ін. арештовано чілійського громадянина Мануеля Асенсіо Сурію, в якого найшли теж розміщення червоних військ на відтинку Брунете. У змову м. ін. вмішана органiзація, що зоветься „біла фаланга".

ПЕРЕГОВОРИ НАЦІОНАЛЬНОГО УРЯДУ З АНҐЛІЄЮ ТА ФРАНЦІЄЮ.

Вчора вечором шеф дипльоматичного кабінету ґен. Франка, Санґроніз, довший час розмовляв з британським і французьким амбасадором в Андеї; він заявив, що з розмови задоволений. Який був її зміст, покищо невідомо.

Чи отаман Тронкозо брав участь у замаху НА ПІДВОДНЕ СУДНО?

Французькі слідчі орґани стараються ствердити, чи отаман Тронкозо брав особисто участь у замаху на червоне підводне судно у Бресті. Розійшлася була поголоска, що моряки з підводного судна пізнали його на світлині. Тимчасом моряк, який стояв у пристані, заявив, що ніч була така темна, що годі було когонебудь пізнати; він сам стріляв навмання.

ЗБЛИЖАЄТЬСЯ КІНЕЦЬ КОНФЛІКТУ МІЖ ПАРИЖЕМ І САЛЯМАНКОЮ.

Отаман Тронкозо заявляє, що безпосередньої участи в замаху не брав, лише морально за нього відповідає. З огляду на розбіжности в зізнаннях свідків у політичних колах сподіються, що отамана Тронкозо небавом звільнять, а це зліквідує конфлікт між Парижем і Саляманкою. Зрештою цими днями його вістря вже поважно затупилося, зпад кордону відкликали відділи рухомої ґвардії.

Комуністична преса завзято атакує отамана Тронкозо, намагаючись представити його як ворога Франції.

Ґен. Скоблін на службі ҐПУ?

Виявилося, що перед кількома роками ґенералові Скоблінові закинули були контакт з большевиками, але старшинський суд його увиннив. Тепер його роля у схопленні ґен. Міллера дуже загадочна. М. ін. заки він вийшов з домівки союзу російських комбатантів, позичив у книгаря Кривошеїна кількасот франків. Скоблін мав контакт з німецькими колами і кілька разів виїздив до Берліна.

Публична опінія і преса атакує Москву, обвинувачуючи її у замахах на терені Франції.

Жінка ґен. Скобліна, яка недавно найшлася, заявила, що вона провела ніч у знайомих. З огляду на непевні зізнання та на неясну ролю Скобліна у схопленні Міллера, поліція затримала її.

Жінка Скобліна — це відома артистка Плевінська. Підчас революції уладжувала вона концерти в червоній армії як представниця „пролетарського мистецтва". 1919. р. під Курськом вона попала в полон до Денікіна разом із першим чоловіком, старшиною червоної армії; вона обіцяла працювати для білої армії. На еміґрації вийшла вона за ґен. Скобліна.

МУСОЛІНІ В ДОРОЗІ.

В год. 5.55 поїзд Мусолінія переїхав італійсько-австрійський кордон під Бренером і там затримався 15 хвилин, щоби змінити машину. У Бренері та в Інсбруку (куди поїзд приїхав у 7. годині) Мусолінія витали представники австрійської влади.

1917 рік у Галичині.

Львів, 25. вересня 1937.

Весною цього року Редакція „Діла" прийняла засаду, щоб час до часу використовувати роковини поважних історичних подій на те, щоб присвячувати їм окремі побільшені числа часопису. Ми виходили з того засновку, що наші громадяни, зокрема Читачі „Діла", залюбки читають історичні спомини, та крім того такі числа газети — поза цікавою лектурою і виховною місією — мають свою питому історично-літературну вартість. Виконуючи той наш плян — ми видали цього року окремі побільшені числа, присвячені 20-им роковинам вибуху російської революції у Петрограді, роковинам оснування Центральної Ради та Армії У. Н. Р. Сьогодні даємо Ш. Читачам низку споминів і матеріялів, що торкаються одного короткого, але дуже цікавого періоду історії Галичини: долі східно-галицьких повітів, що були під російською окупацією, за час від вибуху революції у 1917 році до остаточного відвороту російських військ за Збруч.

Мартирольогія Галицької Землі під російською окупацією у рр. 1914—17 чекає ще історично-літературної обробітки. Досі лише Дмитро Дорошенко присвятив цій темі ширшу увагу, видаючи ввесь перший том своїх „Споминів про недавнє минуле" під наголовком „Галицька Руїна 1914—17" (Вид. „Червона Калина", Львів 1928). Але й оті спомини — це записки наддніпрянського діяча про особисті переживання і помічення з автопсії щойно від 1917 р., бо раніш ш. автор сам московських страхіть у Галичині не переживав. Покищо нема ще широкої, на джерельних матеріялах опертої, літературно написаної монографії про ввесь хід і ріжні сторінки російської окупації в Галичині — про адміністраційну, військову, церковну, шкільну, господарську політику, про поведінку і ролю наших москвофілів, про становище ріжних кол польського громадянства (особлива роля Ст. Ґрабського!) і т. д. і т. д. Це надзвичайно цікава і вдячна тема і для українських істориків та бібліофілів радісний буде той день, коли такий твір появиться.

Наше нинішнє завдання — дуже скромне: дати низку цікавих нарисів, які кинуть жмут світла на долю-недолю східних окраїн нашого краю, на часи, коли українська національна думка жила лише у душах громадян і коли можна було проявляти її в актах метушливої праці. Такі спомини відірвуть нас бодай на мент від нинішньої нашої дійсности та перенесуть в інші часи — не такі сірі і не такі безнадійні. Гадаємо, що наші Читачі не візьмуть нам за зле такої зміни тематики та приймуть нашу нинішню спробу дати їм у руки число газети для розваги й науки — з таким самим признанням, з яким ми стрінулись після попередніх згаданих спроб.

20 літ тому (точної дати годі триматися) галичани бачили відворот останніх російських військ. В рік пізніше гадалося, що Збруч перестане бути границею. Став він нею знову, а після короткого періоду, коли по тому боці річки маяли рідні прапори — став нас знову відмежовувати від „єдиної неподільної", тільки у нових формах. Для надзбручанської смуги, якій головно присвячені ці спомини, ті часи — це щось дуже давнє, повне романтичного чару!

Як добре злинути інколи на мент у сферу чарівної романтики!

О. ГРИГОРІЙ СКАСКІВ.

1917 рік у Галичині,

окупованій російськими військами.

(СПОМИН.)

Світова війна заскочила мене в Кутківцях біля Тернополя і там пережив я всі її перипетії аж до большевицького наїзду включно. Я рад би списати з того часу свої спомини, — на жаль усі мої записки знищили большевики, коли арештували мене в 1920. році як „контрреволюціонера" і треба виключно послугуватись памяттю. Тому й тепер, у цих моїх споминах з 1917. р., який я пережив в Тернополі, можуть трапитись неточности в означенні часу або назвиськ осіб.

ТРИ ЕТАПИ ПІД РОСІЙСЬКОЮ ЗАЙМАНЩИНОЮ.

Східна Галичина від Стрипи по Збруч була під російською окупацією повні три літа. За цей час пережили ми три етапи нашої історії в російській займанщині. Перший, це час від серпня 1914. р. до осені 1915. р., коли то слідком за „визвольними" російськими військами посувалася цивільна політична адміністрація. Вона не признавала самого істнування українців, а все українське переслідувала й нищила. Другий етап, то час від прориву під Горлицями в 1915. р. і від устійнення фронту над Стрипою, до вибуху революції в березні 1917. р. В тім часі політичну владу в окупованій частині Галичини виконували військові чинники, які українців трактували дещо інакше. Дозволили нпр. отворити українську гімназію в Тернополі та школи по селах, де були вчителі. В Тернополі почав грати український театр і був постійно переповнений військовими, тоді, як російський театр світив пусткою. Старий артист Рубчак говорив мені, що ніколи за його памяти галицький театр не мав таких гарних часів, як тоді! Ставало дещо лекше жити.

Але те, що дав нам березень 1917. р., перейшло всякі сподівання і мрії. День за днем пересувалися перед очима такі події, що враження від них годі передати словами. Нераз чоловік сам себе питав: а може це лиш сон або привид?

ПЕРШІ ПОДИХИ РЕВОЛЮЦІЇ.

Перші подихи революції, які нахлинули з Росії до Галичини вже після доконаного перевороту, стрінули мене в Тернополі. Моє село Кутківці було евакуоване за ріку Серет осінню 1915. р., коли під Тернопіль підходив австро-німецький фронт, і відтоді я жив у Тернополі аж до приходу німців. За тиждень селяни вернулись, але приходство було заняте під полевий шпиталь і я мусів парохію обслуговувати з Тернополя.

Почалося так. Одного дня не прийшли часописи. Я читав постійно вже третій рік „Кіевскую Мысль", яку приносив мені щодня хлопець з кіоску, як постійному передплатникові, і коли одного дня не приніс, я пішов спитати, що сталося? Сказали мені, що сьогодні не прийшов з Києва ніодин потяг. Другого і третього дня те саме. Всяка комунікація була перервана. В місті настала якась дивна зловіща тиша. На вулицях припинився рух. Резерви стягнули під фронт. Поліція поводилася якось дивно, крилася. Відчувалося, що діється щось незвичайне.

Аж четвертого дня прибіг до нашої хати д-р Якимчук, тепер адвокат в Тернополі, з надзвичайним виданням якоїсь газетки в руці і скачучи по кімнаті, так, що мало не пробив головою стелі (він дуже високий ростом) викрикував: „Далой царя! В Росії революція! Нема вже царя! Хай живе вільна Україна!"

Я поважно злякався, чи той добряга не збився з глузду. Аж газетка, яку поставив перед мене, переконала мене, що це лише обяв правдивої радости. Дійсно стояло чорним по білому, що переворот довершений, є вже революційне „Тимчасове Правительство", цар абдикував та інтернований в Царськім Селі.

Збираємось чим скорше і виходимо на вулицю. Саме в тій хвилині надїзджає з Проскурова 5—6 тягарових авт, виповнених по береги салдатами з червоними кокардами на шапках і грудях. На переді кожного авта червоний прапор. Співають революційні пісні. Ніхто їх не задержував, хоч у Тернополі стояла тоді команда X-ої і XI-ої армії і було чимало війська. Аж самі зупинилися біля дому „Кулка Рольнічого" на розі вулиці Тарнавського і Міцкевича, де містився комісаріят поліції, і почали перебирати адміністраційну владу „революційним порядком",

Всіх урядовців поліції, які не встигли втекти або переодягнутись, а також „городових" розброювали, здирали з них „пагони", всаджували до грузовиків і під ескортою — на фронт! Деяких старшин і поліціянтів просто ловили на вулицях і зміста деградували, зривали „пагони" і кидали об землю. Інші знову ставали на лавки в городі перед костелом і виголошували промови про переворот у Росії. Коло них збиралися юрби салдатів і прохожих. На вулицях замісць поліцаїв появилися салдати з червоними кокардами, на мурах розліплювали революційні маніфести, які касували всякі політичні обмеження та проголошували для всіх повну свободу живого і друкованого слова, зборів і т. д.

На вулицях вже того дня продавали відзнаки з написами: „Да здраствует революція!" „Да здраствует свабода!" і інші подібні. Продавали їх салдати і жиди в брамах майже кожного дому. Наші люди поводилися пасивно, бо тероризовані третій рік ворожою военною владою, не мали відваги виступати активно, ані не бачили в цьому й потреби, бо в початках нам видалася революція домашньою російською справою. Кілька днів пізніше відбулося велике військове віче на майдані перед домініканським костелом. Приїхали на нього представники всіх частин із фронту. Їм представлювали хід революції в Росії, оплюгавлювали царську родину і проголошували новий уряд з кн. Львовим на чолі.

ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСТВА У ВІЙСЬКУ.

Зараз у перших днях революції почало проявлятись у Тернополі у військових частинах українське життя. Так як за царського режиму трудно було почути, щоби хто у військовому плащі говорив голосно по українськи, або голосно признавався, що він українець, так тепер маніфестували себе як українці старшини і салдати.

Ось така подія. В кілька днів по безкровній революції, переведеній в Тернополі приїхали до Тернополя з Підгаєччини гості, з якими ми вечором пішли до театру. Ішла, здається, „Сует-та". По скінченій виставі несподівано музика вдаряє тріюмфальним тоном „Ще не вмерла". Слухаємо і вухам не віримо. Саля була виповнена вщерть, як звичайно, майже самими військовими, яких ми вважали москалями, бо ніколи не можна було від них почути слова українського. Аж тут всі, як на команду, підносяться з місць, все стає на „струнко" і так стоять аж до кінця гимну. А коли музика скінчила, сильні оклики: „Ще раз!" змусили її гимн повторити. Ціла саля старшин і салдатів дальше стояла на „позір". Ми не могли з нашими гістьми з дива вийти і питалися: „Чи це дійсність, чи привид?" Тяжко було зрозуміти, як за два дні така маса „москалів" перемінилась в українських патріотів! Ніколи в житті перед тим ні потім не видався мені наш гимн такий могутній і не зробив на мене такого сильного враження, як тоді.

На другий день іду рано до церкви і бачу, що з поверха одної камениці звисає великий жовто-блакитний прапор, з великим написом: „Хай живе вільна Україна". Підходжу до вояка, що стоїть при входових дверях і питаю, хто вивісив цей прапор? Пояснює мені, що тут міститься „Клюб українських старшин".

Або пригадую собі такий інцидент. На приходстві в Кутківцях закватирувалася обслуга протилетунської батерії, що стояла в ліску за селом, для оборони Тернополя від ворожих літаків. Стояла там цілий рік. А я майже щодня приходив до села і був на приходстві, тож був уже зі всіми добре знайомий. Звичайно я приходив під піддашшя, де була приміщена „майстерня", та приглядався, як майстер з Царицина, салдат, направляв або робив нові колеса до батерійного табору. Зараз сходилися всі вояки і просили оповісти, що в „городі новенького" або, „батюшка прочитайте газетку, что там на фронтах слишно". Я витягав „Кіевскую Мысль" і читав всі воєнні бюлетини з фронту та цікаві річи з запілля. Всі слухали дуже радо, навіть телефоніст, що чванився походженням „з Петербурга" і грав панича. Лиш фельдфебель, що був тут командантом та мешкав на краю села близько батерії, держався здалека. Вояки, що походили здебільша з Київщини і Полтавщини, казали мені, що він також походить з України, але служив при жандармерії, говорить лиш по російськи і є дуже „серіозний і строгий". Він, бувало, також находив собі якусь роботу ближче нас і так і видно було, що слухає, але сам не відзивався. Вдавав, що його нічо не цікавить.

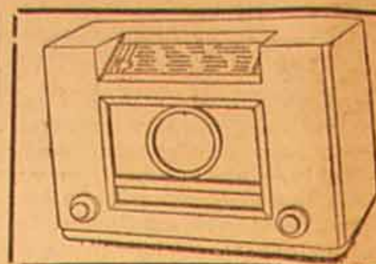
Аж раз, уже по революції, я читав воякам газету, після чого зійшла якось мова на те, як то нам, українцям, жилося під Австрією: що

ми мали свої ріжні освітні й економічні установи, народні і середні школи та булиб мали й університет, тільки війна перешкодила. Те все мусіли наші батьки (я був ще замолодий, щоб казати „ми") з трудом добувати, бо в автономній Галичині мали поляки адміністрацію у своїх руках та робили нам постійно опозицію. А тепер, кажу, як у Росії свобода, (про Україну ще годі було казати), то у вас також будуть свої українські установи, народні школи і гімназії скрізь по цілій Україні, а в Києві певне буде український університет.

На це кинувся телефоніст з „Петербурга", як опарений: „ето не возможно, чтоби в Рассеї учілі в гімназії і на універзітеті на хахлецком наречії".

— Іш! какой ті неверной кацап, — вибухнув фельдфебель. І віділ батюшку, что кончил українскую гімназію і універзітет і гаваріт тебе: „не возможно!" Та і не у тебя в Маскве а на Украіне, гаваріт батюшка, будут украінскія гімназії і унівезітет. Так правільно і должно бить! — вирішив фельдфебель і телефоніст, як непишний, чим скорше вийшов до своєї кімнати з телефоном. Для нього видно виступ фельдфебля був такою несподіванкою, як для нас усіх. Відтоді він уже часто говорив з нами і слухав по людськи „газетки". Воно характеристичне, як навіть у „малоросів" прокидався, ще підсвідомо, український патріотизм.

— А ви що за таке евангеліє маєте під пахою, — питаю салдата, який жене коні на пашу

до ліса і держить під пахою велику книжку в синій оправі з золотими витисками.

— То „Кобзар“, батюшко! Я був вчора в українськім клюбі в Тернополі та визначив читати.

І так скрізь бачилося, як будиться зі сну в довгій неволі — українська стихія...

А тимчасом приносили часописи щодня свіжі вісти з Киева, про творення української державности, про Український Національний Конгрес і Центральну Раду, військовий зїзд, про маніфестації й наради, які промощували дорогу самостійности України.

Пригадую собі також, яке враження зробив військовий зїзд у Києві з травня 1917 р. на одного старшину Павла Титаренка, що був начальником сотні, яка стерегла залізницю. Він мешкав довший час в о. Кочія, катехита в Тернополі, і в них ми познайомились. Це був укінчений семінарист, начитаний і свідомий українець, лише в однім не міг погодитися з нами: що Україна може істнувати без федерації з Москвою. Аж як поїхав на проголошений військовий зїзд до Киева, вернувся звідтіль „сепаратистом“. Мовляв, всі маси селянства проти Москви! Просто закричали всіх: самі підем добувати волю Україні, як ви не захочете!

НОВА ПОЛІТИЧНА АДМІНІСТРАЦІЯ.

Тимчасом наладналась революційна адміністрація. Генеральним (краевим) комісарем для окупованих частин Галичини і Буковини був назначений Дмитро Дорошенко, який резидував чомусь в Коломиї. На губерніяльного комісаря в Тернополі прийшов білорусин Каменський, по фаху гімназійний учитель. Він ставився до українців прихильно. Знав, що наше політичне життя в автономній Галичині було у вічному конфлікті з польською адміністрацією і лиш крок за кроком ми добували собі належні права. Тому тепер, коли нова влада хотіла відновити в Галичині громадську самоуправу, яка впродовж 3-х літ цілковито завмерла, він усе приватно нас інформував, як треба нам використати нові розпорядки влади, щоби не дати скривдити себе.

Виданий був новою владою, такби мовити, рамовий закон, який нормував вибір рад громадських, повітових і краевої в окупованих частинах Галичини і Буковини в той спосіб, що кожна національна група даної місцевости вибирала зпоміж себе трьох людей і делегувала їх до громадської ради. Право вибору мали всі повнолітні мужчини і жінки. Такі громадські ради делегували по одному членові кожної національности до Рад Повітових, а ті знову тим самим способом творили Краеву Раду. Проект цього закону був виготовлений спершу для Буковини і там він показався менше-більше добрий, бо була там справжня національна мозаїка, серед якої годі було робити ріжниці. Але для Галичини він був несправедливий і дуже кривдив нас українців. Бо ось кільканадцять латинників і кількох жидів у подільському селі нарівні з кількасот українськими родинами делегують по 3-ох членів до громадської ради. Їх 6-ох мало переголосувати на раді велику українську більшість. Каменський мав виконати приказ своєї влади. Він афішами візвав всі три національности Тернополя, щоби вибрали собі свої національні Ради і з неї виделегували по трьох людей на конференцію до губернії, щоб обговорити технічну сторону виборів по селах.

Та рівночасно на чайних сходинах у д-ра Вітошинського, міського лікаря сам радив нам, щоб ми домагались зміни того розпорядку.

На поклик влади вибрано в Тернополі Національну Раду, в якої склад ввійшли, оскільки собі сьогодні можу пригадати: проф. Іларій Брикович, д-р Вітошинський, д-р Степан Брикович, адвокат, Андрій Фаленкиш, будівничий та о. Гр. Скасків.

В короткім часі були покликані на конференцію до губерніяльного комісаріяту по три представники всіх трьох національностей. Від українців були виделеговані: проф. Іларій Брикович, адвокат д-р Ст. Брикович і о. Гр. Скасків. З польської сторони прийшли: дир. гімназії Ленкевич, бувший посол до сойму і дир. учит. семинарії Міхаловський та один з директорів Каси Ощадности в Тернополі, якого назвище я вже забув. Від жидів прийшли д-р Шварц, як представник віроісповідної громади, д-р Златкес, адвокат і д-р Шметерлінг, здається адвокатський дипендент, як представник жидівських соціялістів.

Комісар Каменський предложив нам розпорядок нового уряду про віднову самоуправи, ствердив, що давні громадські і повітові ради є через війну такі здекомплетовані, що годі їх негайно реактивувати, тимбільше, що вони були вибрані на недемократичних основах. Тому населення вибере на місцях нові управи безпосереднім і тайним голосуванням. Представники Національних Рад мають постаратися за переведення вибору делегатів до громадських рад і повітових, які знову виберуть Краеву Управу.

Над способом переведення цього розпорядку в життя виязалась дискусія, на якій ми відразу заявили, що для Галичини розпорядок мусить бути змінений, бо наш нарід, який становить велику більшість населення, ніколи не згодиться, щоб його справами фактично кермували національні меншини. Є громади, казали ми, що треба би їм позичати поляків чи жидів з сусідніх місцевостей до громадських рад. Тому у нас самоуправні установи можуть мати представників поодиноких національностей лише в числі пропорціональнім до їх населення. Польські представники стояли знову на тому, щоби назначити згори комісарів по селах і повітах і дати їм назначених дорадників.

Пригадую собі, як Каменський відповідав речникові поляків дир. Ленкевичові, мовляв, „наш революційний уряд не хоче іти слідами царського режіму і накидувати народові свою волю. Тому звертаемося до вас, як представників Національних Рад і хочемо, щоби нарід сам вибрав собі владу. За те ми підняли революцію! Інакше ми не потребувалиб звертатися до вас за радою“. Жиди поділилися. Д-р Шварц станув по стороні поляків, а д-р Златкес і д-р Шметерлінг були за вибором нових органів адміністрації.

Каменський дуже докладно і тактовно зресумував хід нарад і — зазначуючи, що наші наради мають лиш дорадчий характер — признав домагання українців за зовсім справедливі і слушні, обіцяв подати їх до вирішення урядові, а про вислід нас в своїм часі повідомити.

Справа пішла до генерального комісаря Д. Дорошенка. Ми були певні, що вона буде вирішена позитивно і приготовляли матеріяли й апарат до переведення самоуправних виборів. Я дістав доручення від Національної Ради виготовити статистику населення окупованих частин Галичини відповідно до повітів і національности. Одиноким джерелом до того були шематизми за останній рік до війни. На його підставі я вже був приготовив статистику повітів: Тернопіль, Збараж, Скалат і Чортків. Треба було ще робити: борщівський, більшу частину зборівського і брідського, по фронтову лінію.

Розуміється, що це мало характер інформаційний, для визначення числа мандатів для кожної місцевости. На дальший плян мала Національна Рада при помочі мужів довіря зібрати дані про дійсний стан населення на місцях, зладити спис повнолітніх до голосування і перевести вибір. Тернопільська Рада навязала були звязки з іншими повітами і відбула щось два спільні зібрання. Але висланий до коректури розпорядок вернувся аж перед зривом німців під Залізцями і перевести вибори було вже неможливо. А шкода!.

УКРАЇНСЬКЕ БУДІВНИЦТВО ТА РЕВОЛЮЦІЙНИЙ РОЗКЛАД.

Тимчасом події наростали. Ми не могли зрозуміти, чому нами зовсім не цікавиться Центральна Рада в Києві. Писали письма з' чолобитнею і передачею себе під її владу, — не діждалися ніякої відповіди. Аж коли один наш громадянин поїхав до Києва і спитав за цю справу, йому сказали, що як довго невирішена доля Галичини ходом воєнних подій — галичани самі хай кермують своїм життям.

Тоді ми почали формувати щось на взір Краевого Виділу, до якого входили, крім місцевої Національної Ради, між іншими: д-р Білинський зі Збаражчини, від Чортківщини директор школи в Кобиловолоках Ковальський і делегати зі Скалатщини, яких собі напевне не пригадую, відай пок. о. Плакида і о. Дяків.

Серце раділо, що ми творимо хоч на маленькій частині української землі своє життя. Хотілося дати вислів нашій радости та по трилітній неволі зійтись гуртом та й показати, що нас не зломив царський режім і по його упадку бадьоро й енергійно кладемо основи під свою державність. Бажали переконатися, чи нарід затурканий воєнним лихоліттям та тероризований три роки невиданою у нас досі нагайкою, не втратив охоти здобувати волю. Надходив 28-ий травня, перші роковини смерти великого сина Галицької Землі, Франка, про якого смерть ми лиш читали замітки в російських часописах. Національна Рада рішила відсвяткувати ті роковини урочисто, народнім здвигом у Тернополі*).

Задумана маніфестація відбулась величаво і для нас галичан це був найкращий день в 1917. році. Нам могло слушно видаватися, що сворохнявіла Росія, домовина народів, розсипалася.

Та хід російської революції вносив так багато морального розкладу в маси, що відразу годі було щонебудь тривкого осягнути. Той розклад лишив своє пятно і на галицькім Поділлі і тому в пізніщих наших визвольних змаганнях воно не дало з себе того, що дали галицькі повіти на захід від Стрипи і що воно могло дати! Провідники революції старалися всякими способами знищити авторитет царської влади і тою роботою нищили поняття авторитету взагалі, анархізували маси.

Раз бачу, як сотня за сотнею, розуміється, кожна з червоним, на скору руку зробленим, прапором, машерують без крісів на двірець. Питаю якогось військового, що ця маніфестація має означати. Він пояснює мені, що тепер з фронту щодня приводять кілька сотень до кіна і там висвітлюють фільми, що знеславлюють царську родину: „показують оргії „Грішки Разпутіна“ з царицею, увязненого царя Миколу, як салдати зривають генералам „пагони“ і все інше, що може знищити Росію“. Не знаю, чи він сказав ці останні слова з насолодою, чи з болем, бо він пішов дальше, не маючи, видно, охоти говорити більше на цю тему.

А вже просто руйнуючий вплив мало заведення у сотнях і полках рад салдатських депутатів, які приказ команди затверджували або відкидали. Вони то, ті салдатські ради, знищили мілітарну силу російського кольоса, а викликаним ними анархістичним підходом сірих салдатських мас заражувалися наші люди, особливо молодь.

Тому в 1918. р. сотні з Тернополя не доїздили під Львів, або до Гнилиць треба було посилати карну експедицію, бо около 90 хлопців, покликаних вже нашою владою до війська в Тернополі, умундуровані і з крісами ішли собі до дому. Здається мені, що настасівські сумні події з минулого року також не булиб трапилися, колиб Настасів лежав на захід від Стрипи.

*) Докладний, гарний та поетичний, опис української маніфестації 28. травня 1917 у Тернополі — пропускаємо, бо він поданий також у споминах п. І. Бриковича, що їх друкуємо на іншому місці. — **Редакція.**

Іл. БРИКОВИЧ.

В окупованім Тернополі

ПІСЛЯ РОСІЙСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ.

(Спомини зперед 20 літ).

I.

Від 1915 р. австрійсько-російський фронт стояв на Стрипі. Місто Тернопіль лежало в близькій прифронтовій смузі і робило враження військового табору. Всюди повно було російських салдатів і старшин, обозів, шпиталів, маґазинів. На залізничій стації величезний рух, одні частини відходять на фронт, інші вертаються в запілля, часто переїздять великі групи полонених.

Такий самий зверхний вигляд задержало місто і після березневої революції 1917. р. Дальше всюди повно військових шинель, але щезли на них старшинські відзнаки, на пагонах мундурів тільки пізнати, що вони передше там були. Вояцька маса волочилася без діла по місті і політикувала. Особливо коло залізничого двірця, де найбільше було салдатів, або більші мітінґи з „ораторами", або групки з часописами в руках, що живо дискутували. Не рідко можна було бачити, як відділ, що відходив на фронт, зупинявся перед двірцем і зачинав мітінґувати, при чім густо лунали оклики „Далой войну!" Очевидно, не треба було бути аж знавцем воєнних справ, щоби скептично ставитися до боєвої вартости таких вояків.

II.

В одягненого в салдатську шинелю мужика не було воєнного запалу й охоти рискувати своїм життям, коли довкруги нього лунало гасло „земля і воля". Щоб його переняти думкою про війну аж до переможного кінця, треба було сильніших інєкцій. Такими були поїздки на фронт визначних промовців і передових людей революції, або представників союзних держав. Тернопіль бачив у себе між іншими також шефа тимчасового уряду Керенського та бельгійського міністра Вандервельде.

Салдатська маса витала їх з ентузіязмом. До нині живо стоїть перед очима картина, як до Тернополя приїхав Керенський. З трудом посувалося його авто вулицею 3-го Мая, що вщерть забите салдатами. Вони тиснуться до авта, вискакують на його ступені і раз-у-раз стискають руку Керенському серед окликів „ура". Він стоїть в авті та з усмішкою витає юрбу. Вкінці авто опинилося перед будинком, звідки мав промовляти шеф уряду. За хвилину появляється він на бальконі і юрба приймає його появу оплесками й окликами „ура". Зачинає говорити. Всі слухають з напруженою увагою. Бесідник уміє захоплювати і поривати слухачів. Говорить про гниль старого режіму, про кривди і терпіння народу, про рівність і волю, що тепер настала та про щасливе життя Росії, коли війна покінчиться. Та її треба довести до переможного кінця. Авдиторія приймає поодинокі уступи промови оплесками та грімким „ура" нагороджує міністра по скінченні промови. Після нього забирають голос і інші промовці від ріжних партій. Від поляків вищий офіцер, представник польської аристократії, Ржевуський. Він підкреслює, що революція зняла окови з усіх поневолених і відтепер всі народи свобідні й рівні і він, шляхтич, представник катованого і переслідуваного польського народу, нині щиро стискає руку демократа Керенського, представника вільного російського народу.

Мітінґ тягнувся понад дві години. Як скінчився, салдатська маса ентузіястично прощала міністра, що відїзлив дальше на фронт, і після того в гуртках живо дискутувала над тим, що говорили бесідники, але боєвого запалу у величезної більшости не було видно. Приїзд міністра роздував огонь, але соломяний. Він скоро погасав.

Десь при кінці червня був у Тернополі з Керенським бельгійський міністр Вандервельде. Знов ентузіястичне привітання гостей і знов зібрання з промовами з того самого місця. Говорив теж і Вандервельде, при чому поодинокі уступи його промови передавав перекладчик по російськи. Очевидно тому, що тої промови загал не розумів, вона такого захоплення не могла викликати. Коли бесідник зупинявся, здіймалася буря оплесків більше з привітливости до гостя, але на лицях не слідно було спеціяльного одушевлення.

III

Найвищою військовою владою в місті після революції був „Ісполнительний Комітет", якого предсідником був резервовий старшина Іозефи, здається член міської Думи в Києві, родом москаль, людина розумна і тактовна. З ним мав автор цих споминів нагоду стрічатися на терені міської харчевої управи, до якої входив Іозефи як відпоручник війська. Пізніше стрінувся з ним ще в Україні як з полоненим у большевиків в Роздільній по розгромі Денікінської армії.

Цивільну окупаційну владу в Тернополі репрезентували губернський комісар, повітовий комісар і начальник міліції.

Губернським комісарем, наслідником старорежімного ґубернатора Чарторижського, був білорусин І. Красковський, людина незвичайно симпатична і тактовна, що все з прихильністю ставився до українців; його затупником — українець Кость Лоський, секретарем — молоденький москаль з Петербурга.

Повітовим комісарем і начальником міліції були українці, цей останній називався Рибко.

Це все люди, що прийшли до урядування після революції. Урядовці, що ще залишилися з часів старого режіму, почували себе дуже непевно і навіть нераз зверталися до представників населення, щоб інстенціонували за ними у нових зверхників.

До окупованої области належали тоді повіти: Тернопіль, Збараж, Скалат, Теребовля, Копичинці, Борщів, Чортків, Заліщики, Городенка, Снятин і частина Буковини. Верховна влада над тою територією належала до краєвого комісаря. Ним був Дмитро Дорошенко, знаний вже на Поділлі зі своєї діяльности за старого режіму у всеросійськім союзі городів. Коли в місяці травні він приїхав до Тернополя як краєвий комісар, тернопільське громадянство рішило привитати його через своїх відпоручників. Ними були Іл. Брикович, д-р Вол. Вітошинський і ще два громадяни. Повитання відбулося в кімнатах „Подільського Готелю", де замешкав Дорошенко. Іменем делеґації привитав його Іл. Брикович, даючи вислів радости тернопільської громади, що саме йому припав важний пост краєвого комісаря, та висказуючи надію, що він, як давніше, так і тепер, буде прихильним заступником тої частини української території, що найшлася під окупацією. Дорошенко відповів коротко, що не має потреби запевняти, що наша доля лежить йому дуже на серці, але він, як представник влади, мусить ставитись однаково до всього населення. По короткій розмові про найбільше пекучі громадянські справи, делеґація з ним розпрощалася.

IV.

Революційна влада, особливо цивільна, рахувалася дуже з населенням окупованої території та не робила нічого, що не було би в згоді з вимогами широко понятої демократії. Режім був дуже ліберальний. Зразком того може послужити факт, що коли аранжери свята в перші роковини смерти І. Франка звернулися до губернського комісаря з проханням дозволити на публичний похід, він не тільки його не заборонив, але навіть дивувався, що за дозволом до нього звертаються. А не треба забувати, що це ділося в безпосередній прифронтовій смузі.

Як салдатські ради знищили боєздатність російських армій, можна було спостерігати на щоденних прикладах кожному ляїкові.

НЕЩАСЛИВИЙ НАСТУП КЕРЕНСЬКОГО.

Був кінець червня або початок липня. Тимчасовий уряд під натиском Антанти розпочав був наступ. Сам Керенський обіздив фронт, був і в Тернополі, виголошував перед дивізіями промови, заохочував до оборони здобутків революції воєнним наступом. Під фронт стягнули маси добре вишколених військ. Не так, як у 1915. році!

Це був час пильних полевих робіт і я перебував цілий день у Кутківцях. Гарматчики на моцому приходстві відступили мені одну кімнатку, щоби часом можна і переночувати, а коні я приміщував у комірці на дерево.

Були між салдатами поголоски, що армії „свобідної Росії" йдуть переможно вперед, Корнілов вже добув Калуш, старшини деякі вже пакували річи на виїзд до Львова.

Аж нагло прорив німців на північ від Тернополя десь коло Залізців. Чомусь ніхто не брав його поважно, а радше ним не журився. Війська було, як сказано, всюди повно. До того сполудня прийшли до Кутковець резерви і то славні полки: преображенський і семйонівський, які вирішили були долю революції в Петербурзі. Казали, що до Тернополя прийшли свіжі дві дивізії та що „виключене", щоб тут могли прорватись німці. Я теж так думав, розмовляючи з ними. Хлопці один в одного рослі, сильні, мов вилиті з бронзу, а числа їх не злічити! Заняли всі доми, моїх гарматчиків вигнали в приходства, а самі заняли навіть стрих. І по садах їх повно і по городах. А всюди кладуть вогонь і в „котьолках" варять чай. Вечором дивлюся: і під будинками в подвірі палять, і під деревами в саді, ба, зі стриху куриться вікном, бо й там палять! Думаю — піде з димом приходство і село! Прошу їх, щоб не палили бодай на стриху. — Не безпокойтесь, батюшка! Ми самі вважаєм, а тоб перші спеклися! — Коби хоч недовго тут стояли, гадаю, а то все понищать!

Підходжу до одного, що під щепою в саді варить чай, частую папіроскою і навязую знайомство. Поволі розпитую обережно, звідки приїхали, куди йдуть, а найважніше для мене, коли? Відповідає без скрупулів, що йдуть впрост із Петербурга і мають іти під Зборів, бо кажуть, щось там „ґерманець нажимає". Приказ був ще сьогодні йти, але салдатський „камітет" вирішив, що народ змучений і підуть аж завтра досвітком.

Ну, слава Богу, думаю, що лиш одну ніч не буду спати!

Та ранком не пішли, бо був дуже гарячий день! Мали йти перед вечором, щоб ніччю зайти до окопів. Та перед полуднем мусіли вийти, бо фронт наближався вже до Кутковець. Коло полудня вже билися на должанецьких полях з власними салдатами, які в паніці втікали перед німцями.

Уявляю собі розпуку того команданта, що мав такі добрі резерви, в час міг відбити наступ, а салдатські ради не дали виконати пляну, бо сонце надто пекло! Тому большевики знали, що лише „стенкою" можна опанувати такі здеморралізовані маси.

Ось так морально розложилась армія, а з розкладом армії пішла деморалізація і в нарід, бо понесли її в маси самочинно „здемобілізовані" вояки. Чиж можливо було потім перепровадити на Україні мобілізацію і створити здисципліновану армію, яка не пустилаб большевиків, з такого елементу, що вернувся морально знищений з фронтів?

Знищення всякого авторитету серед мас у часі революції не дало нам збудувати своєї держави. Це було — на мою думку — найгірше, що нам приніс 1917. рік. Приніс волю, але й приніс зародки упадку тієї волі.

де без упину день і ніч чути було гуркіт гармат і де майже щодня появлялися німецькі й австрійські літаки, що бомбардували місто.

Не бажаючи йти слідами старого режіму, нова влада проектувала допустити до участи в управі окупованої території представників населення у формі прибічних рад при повітовім, губерніяльнім і краєвім комісарі. У краєвім комісаріяті в Чернівцях вироблено навіть проект виборчої ординації на широкій демократичній основі, одначе він мало рахувався з фактичними національними відносинами. На основі того проекту не тільки польська, але й жидівська меншість могла вибрати собі репрезентацію більшу, як їм належалась би на підставі кількости польського чи пак жидівського населення. Тому цей проект стрінувся зі спротивом українських представників на кількох конференціях у губерніяльного комісаря. В цій справі мала відбутися також конференція в Чернівцях, але події на фронті зробили її безпредметовою.

Управа міста Тернополя була в руках директора учит. семинарії, поляка Міхаловського, назначеного комісарем міста російською владою ще 1914. р., бо бурмістр міста, др. Мандль, виїхав був з Тернополя разом з представниками австрійської влади. Після революції представники українців і жидів домагалися вибору міської ради. Влада цьому не противилася, йшло тільки про те, як її вибрати. Українці і жиди бажали оперти її на загальнім виборчім праві, поляки обстоювали австрійську ординацію, оперту на виборчих колах. Кілька нарад у губерніяльного комісаря не довели до порозуміння представників усіх трьох національностей, тимчасом прорив на фронті і цю справу зробив неактуальною.

З доручення окупаційної влади була при магістраті вибрана харчева управа, до якої входили представники українські, польські і жидівські, як також відпоручник влади адміністраційної цивільної, представник відділу міністерства рільництва Шапошніков і представник військового „ісполнітельного комітету" Йозефи. Багато шуму викликав вибір на голову харчевої управи українця Іл. Бриковича, ба польські відпоручники навіть вийшли зі засідання, коли перейшов їх кандидат, та внесли протест до губерніяльного комісаря, покликуючись на те, що до цього часу не було ще такого, щоб головою поважної міської комісії був не поляк. Але їх протест не мав ніякого успіху і головою харчевої управи залишився українець (заступником був поляк). Та наслідком подій на фронті і її урядування було не довго.

V.

Російська революція принесла зі собою велику зміну для українського життя на окупованій области. До того часу все, що українське, було проскрибоване, бо мазепинське, і назверх українське життя нічим не виявлялося. Ще від заняття Тернополя 1914. р. всі українські товариства були закриті і доми українських установ заняті військом. За згодою губернатора чинна була тільки „Народня Торговля", якою по вивезенні на Сибір дир. Турика управляла колегія, зложена з Осипа Ковальського і Петра Чубатого, працював теж український театр.

В 1916. р. театральний гурток, зложений з професійних акторів, що опинилися на завойованій території і були без хліба, частинно з місцевих людей із замилуванням до сцени, перетворився у справжній театр і давав вистави в салі Міщанського Братства в Тернополі. Провід був у руках Леся Курбаса, у склад гуртка входили між іншими з артистів Стадникова, Бенцаль, Рубчак, з аматорів Калин та ін. Театр тішився великою фреквенцією в першій мірі військових, для котрих був у прифронтовій смузі єдиною культурною розривкою, і мав теж успіх матеріяльний. Визначні фахові сили підняли його і на високий мистецький рівень. Він сповняв теж велику ролю у ширенні національної свідомости між українцями російської армії, бо вистави притягали до нього багато „тоже малоросів". Вони робили знайомства з акторами, через них з іншими тутешніми громадянами і незамітно під їх впливом ставали у пригоді й самому театрові, бо помагали добувати йому все, що потрібне до вистав.

Після революції впали, що правда, всі обмеження й окови з українства як такого, але час від березня до липня був закороткий, щоб було можна розвинути ширшу діяльність, а до того небагато було людей до праці, бо одні були в австрійській армії, інші на еміграції. Ті, що лишилися, також не мали зовсім вільних рук, бо мусіли у своїй роботі вминати все те, що могло ставити їх у підозріння в австрійської влади, як вона вернеться. А багато було таких, що ті всі річи точно реєстрували.

Та все таки, коли певне стало, що царат упав, пішла живіша громадянська робота. Вона зверталася в першій мірі до шкільництва, бо громадянство розуміло, яка велика шкода з того, що в місті і по селах дітвора не побирала правильної шкільної науки. Одні діти зовсім школи не бачили, інші науку переривали. Правда, леди вже проломано в другій половині 1916. р., коли то окупаційна влада — здається, під впливом вшехполяків, що старалися відкрити польські школи — згодилася врешті на школи „малоруські", коли показалося, що нема охочих вести науку в російській мові.

Користаючи з цього дозволу, відкрили українці народню школу для хлопців і дівчат під управою проф. Якова Миколаєвича і коедукаційну семинарію під управою проф. Івана Боднара та гімназію під управою проф. Петра Рипийського. Цей останній як „старорусин" мав доступ до окупаційної влади й інтервеніював у неї в шкільних справах.

У веденні шкіл треба було поступати дуже обережно, щоб з одного боку не викликати підозрінь у російської влади і не довести до закриття шкіл, та з другого вминати деякі її домагання, за котрі треба би колись відповідати перед австрійською владою, нпр. усувати зі шкільних підручників портрет австрійського цісаря.

З упадком царату відносини основно змінилися. Не треба було скривати українського характеру школи і наука у всіх заведеннях велася повним темпом. Голосилися щораз нові учні, з котрих значна кількість училася приватно, складали вступні іспити і діставали змогу без страти літ продовжувати свою науку. З новим режімом

МИКОЛА БЕНЦАЛЬ.

У вязниці і на сцені.

ОДИН СПОМИН З 1915. РОКУ

Було це влітку у році 1915., як австрійці гнали москалів з Карпат. Мешкав я тоді в Довжанці (селі біля Тернополя) і переживав мелові місяці. Але не довго я ними тішився, бо в короткому часі переходили російські війська через село і довелося нам цілими днями і ночами пильнувати хати та господарства. Правда, це господарство було не наше, але тоді пильнувалося не тільки свого, але й чужого, бо господарі повтікали з австрійцями.

Раз уночі чую: хтось стукає у вікно. Я зірвався з ліжка, відчиняю двері і бачу перед собою дуже високого чоловіка. Питаю його, чого він хоче? А він як не грюкне як з гармати:

— Тут має бути кватира на 40 чоловік. — У першій хвилині я не зрозумів. Аж побачив я на його плечах кріс. Тут мені зараз стало ясно. Прошу його до хати. Він заходить. Прошу його сідати, але він подякував мені і дальше каже, що у мене буде кватирувати 40 солдатів. Я звичайно, дуже чемно почав протестувати, але він на мій протест таким поглядом подивився, що я зразу замовк. Постояв він ще хвилину мовчки, по хаті роздивився тай пішов. Моя дружина лежала в ліжку і мовчки слухала тої розмови, а коли солдат вийшов з хати, вона підвелася з ліжка та почала збиратися, бо скоро має прийти до хати аж 40 солдатів.

Зібралась вона і почали ми думати над тим, де ми будемо досипляти ночі, бо була щойно північ. По хвилині входить до хати „зводний" і каже, що він тільки буде мешкати в хаті, а решта буде спати у стодолі. У нас дух вступив. Я з тої радости кажу йому, що зараз жінка розпалить, чай зробить і погостимо його. На це він мені каже, що у них чай за хвилину також буде і дуже дякує.

Я в дусі дуже радий був з того, що жінка не потребує опівночі працювати. Сів він при столі та починає мене випитувати, чим я займаюся тут на селі. Я кажу йому, що нічим, що я тільки випадково тут на селі та скоро поїду до Тернополя, бо я актор, граю в театрі.

А він мені на це: „А може ти шпіон?" — Я аж присів і почав до нього дуже мило всміхатися і жартувати. Але він на мої жарти нічого не відповідав, строго стежив за мною. Я так заграв ролю невинного зі страху, що він мусів повірити мені.

Зрештою і моя совість була чиста. Небавком полягали ми спати. Зводний хропе, аж хата трясеться. А я з жінкою не сплю, все думаю над закидом „шпіон". Нараз чую на дворі якийсь рух. Встаю легенько, щоб не розбудити зводного і йду на двір. Дивлюся, на дворі стало ясно. А то австрійці почали рефлектором освічувати російські позиції. Біжу я в хату, буджу свого гостя, тай кажу йому, що австрійці мабуть недалеко, бо освічують ваші позиції. Він зірвався тай до мене: „А ти звідки знаєш?" Я кажу йому, що бачив на дворі як світили. А він до мене: „Ага! То ти „шпіон"! Бере мене, арештує і веде до команданта. Цей каже відпровадити мене до Тернополя. Привели мене до тернопільської тюрми, де я просидів аж два місяці.

Одного дня дивлюся через вікно на вулицю — побачив свою дружину і Леся Курбаса, який замахав до мене рукою і сказав, що він скоро мене визволить з тої неволі.

Сидів я ще там чотирнацять днів. Нараз приходить „околодочний надзиратель" і каже, що я вільний. Боже! Який я радий був. Бо два місяці сидів я з одним жидом, який у вязниці таки збожеволів. А з божевільним не дуже то приємно сидіти.

Як тільки я вийшов з тюрми, почали ми з Курбасом давати театральні вистави в Тернополі. Сиділи ми там майже рік. По році Лесь Курбас виїздить до Києва до театру Садовського, а театр лишився під моєю режисурою.

Одного разу дає наш театр „Невольника". Перед виставою приходить до театру якийсь російський старшина і питається за директором. Я приходжу, а він каже мені, що сьогодні буде на виставі генерал.

„О, йой! — думаю собі — це щось зле." Каже він мені поставити замість крісла фотель, та щоб на салі був порядок. Я звичайно приобіцяв, що все буде в якнайкращому порядку.

Прийшов час вистави. Я вже почав хвилю

зайшла невелика зміна в гімназії: з початком травня проф. Ріпийський, підтоптаний віком і почуваючи себе не зовсім добре в нових відносинах, віддав управу гімназії в руки проф. Іл. Бриковича, що саме вернувся з села до Тернополя. Під його проводом гімназія закінчила шкільний рік та перевела матуру, видаючи свідоцтва зрілости близько 50 абітурієнтам. Свідоцтва матуральні і всі свідоцтва, видані гімназією, австрійська влада признала важними. Так само правильно покінчилася наука в семинарії і народніх школах.

VI.

Замітною подією цього часу було свято, уладжене в червні 1917, в роковини смерти Івана Франка. Такої величавої маніфестації не бачив Тернопіль ані до війни ані після неї. Аранжуючи свято, ініціятори мали на меті викликати підем духа в селянських масах, додати їм віри у власні сили, показати, що лихоліття воєнне нас не зломило, задемонструвати свідомість українського селянства перед наїздниками-москалями та перед братами з того боку Збруча, в яких стихійно пробуджувалась та розвивалась українська свідомість. Тому приготовлено свято на широку скалю, беручи в його програму богослуження в церкві, урочистий похід вулицями міста та концерт.

Звернений до села заклик знайшов дуже добрий відгомін. Два і пів року воно жило прибите, замкнене в собі, і тепер радо скористало з нагоди себе належно виявити. Всі стали жваво приготовлятися, щоб маніфестація вийшла величаво. Особливо молодь. А було її досить, бо не треба забувати, що на тій смузі відбулася тільки перша мобілізація.

Дійсність перейшла всі сподівання аранжерів. У день свята зібралися в Тернополі величезні маси народу не тільки з Тернополя, але й сусідніх повітів. Учасників рахували понад 15.000. Величезна кількість бандерій — коло 1.000 коней, на них сиділи жваві юнаки в козацьких строях.

Від вчасного ранку всіми дорогами плили до міста святочно повбирані селянські маси. Збиралися коло парохіяльної церкви. Між цивільними одягами велика кількість російських мундурів. Це сини Великої України, що в них революція збудила українські національні почування, прийшли зложити поклін геніеві Галичини.

В часі богослуження виголосив пориваючу, високопатріотичну проповідь нині вже покійний о. Михайло Світенький з Ладичина. Своєю проповіддю глибоко зворушив серця до того часу розведаних синів України з цього і того боку Збруча — не диво, що в очах багатьох заблисли щирі сльози.

По церковній відправі уформувався величавий похід і рушив з церкви головними вулицями міста. На переді кінні бандерії з жовто-блакитними прапорами, між ними в історичних костюмах члени театральної трупи, дальше групи з міста і поодиноких сіл, і як окрема одиниця йшли українські військові відділи з жовто-блакитними кокардками на грудях. Низько над походом кружляло кілька літаків з жовто-блакитними прапорами. Таку несподіванку зладив аранжерам свята Український Військовий Клюб. З балькону дому при вул. Святоіванській виголосив святочну промову селянин зі Збаращини, сойм. посол Андрій Шміґельський. Перейшовши головні вулиці міста, похід розвязався коло Міщанського Братства. Всі були під враженням свята, всі радувалися, що воно так величаво випало. Вечором відбувся концерт у салі Міщанського Братства, в якім головна роля припала театральній дружині. Зі сольоспівами виступала п. Стадникова

VII.

Майже на три роки завмерло було національне життя на окупованій території і щойно революція дала можливість ширшої праці. Треба було взятися за справи найбільше пекучі. Ними була справа відношення до нової революційної адміністрації, справа адміністрації громадської та шкільництва. Це вже були справи не льокального характеру, але обходили цілу окуповану територію. Тому тернопільська українська організація рішила скликати до Тернополя зїзд відпоручників усіх повітів, занятих російськими військами. Він відбувся 10. липня. Запрошені були всі повіти, та не всі прислали своїх відпоручників. Приявних на нараді було: з Тернополя 19 людей, з Копичинець 5, з Теребовлі 4, зі Збаража 2, зі Снятина 1. Нарадами проводили: д-р Володимир Білинський зі Збаража й о. Волянський з Острівця. Реферат у справах політичних виголосив д-р Степан Брикович, у справах шкільних — проф. Яків Миколаєвич. Над рефератами розвинулася дуже обширна і жива дискусія, в якій забрали голос відпоручники всіх повітів. Про той зїзд та його постанови пишу ширше на іншому місці. (Через обмаль місця в нинішньому числі примушені ми помістити вже зложену статтю Шан. Автора на цю тему в чергових числах „Діла“. — Ред.).

Та всіх тих і інших намічених справ не довелося переводити в життя, бо вже тиждень після цього зїзду прийшов прорив фронту під Зборовом, і наслідком цього російська армія відступила на лінію між Серетом та Збручем. До Тернополя прийшла австрійська влада, під окупацією залишилась тільки частина тернопільського повіту та повіти збараський і скалатський.

о. САВИН ДУРБАК.

Після великих жертв -- несповнені надії.

(Спомин очевидця)

1. ВТЕЧА І ПОВОРОТ ДО ДОМУ.

Страх має великі очі, а самозбережний інстинкт найсильніший з усіх; тому не дивниця, що коли в серпні 1914 р. загуділи від сходу гармати, надлетіли ворожі літаки, а мадярські гузари, наші „оборонці“, без шапок на спінених конях, навскоки відступали на „раніше приготовані позиції“. Навіть ті, що твердо собі постановили не рушатися з місця, на вид паніки, яка всіх охопила, з малими клунками на плечах чи на возах — покидали і собі домові огнища. Але вони скоро жалували цього; коли дісталися в ляву людей, возів, худоби, що збитою масою плила дорогами, при реві гармат і відступі австрійського війська зрозуміли, що коли загибати треба, то вже ліпше на своїм власнім сміттю.

Щасливі ті, яким вдалося з того рвучкого русла видобутись, відітхнути свіжішим повітрям і стріпати дорожній пил, назад вертатися додому. Але знов огортав нас новий страх, як

то буде перша стріча з москалями, бо власна фантазія і людські язики змальовували їх нам у найгіршому світлі.

Так зле не було. Вони питалися звідки ми і що за одні, де і чого втікали, сміялися з нашої дурноти, що в лісі ночували, бо там могли нас як ворогів шрапнелями до ноги вибити, дали нам перепустки і ми вернулися до дому на приходство в Новосілці Ленч, пов. Підгайці.

Вистарчило двох діб, щоб застати дім і господарство у повній руїні. Зараз за селом величезна маса війська розбила собі табор. Варта було видіти тих перших „штандових“ російських жовнірів, правдивих Ґоліятів у порівнанні з нашими. Але свого азійського духа руїницького, що має вдоволення в самому нищенні без жадної розумної цілі, відразу показали. Йшли наперед, а палили фільварки і стирти по полях, хоч це все самі могли зужиткувати; в домах, де нікого не застали, били шиби, образи, дзеркала; перевертали печі, „верки“ зі стінних годинників виломлювали, кожну пляшку випорожнили, все, що їм могло придатися забирали, а решту дерли. Головно напосілися на книжки. Жадної цілої не лишили — може шукали там за грішми; картки по хаті і по подвірю порозкидані; конфітури їли, кілько могли, а решту, щоб нікому не лишити, викидали, розбиваючи слоїки на подерте біля і книжки.

А якого страху нагнали при тім нищенню навіть німій тварині, свідчить таке, що коли вийшли на подвіря і заглянули до отвертого хліву, то не побачили ніодної безроги. Аж тут нараз, на звук нашого знайомого голосу, дві штуки — одна шаблею наздовж глибоко назначена — що зі стреху зарилася в солому, з веселим хрюньканням вскочили і якби поскаржитися хотіли, що дві доби нічого не їли. Кітка, що сховалася в кутку за бовдуром в хухні, як почула наш голос, одним скоком опинилася на грудях тещі, впялила пазурі в тіло і вже не можна її було відірвати.

Коли так стоїмо і думаємо, що тут робити, надходить кількох официрів і як побачили що

ватись. Точно в год. 8.30 почув я рух на салі. Дивлюся: суне на салю поліція, жандармерія, полковники, підполковники, всякі старшини і адютант з ґенералом. Вус в ґенерала сивий, волосся теж, хлоп як дуб. Роздивився він по салі, сів у фотель, а адютант біжить до мене за куліси і каже, щоб починати.

Вистава в нас йшла дуже гарно. Ґенерал сидів та пильно слідив за кожною сценою. Після першої дії, приходить знову адютант і каже мені, що зі мною хоче говорити ґенерал. Я знову почав хвилюватись. Прибрав дуже поважну міну і жду на ґенерала. Входить він на сцену і каже: „Ви директор?“ „Я! Чим можу панові ґенералові служити?“ А він мені: „Звідкіля ви знаєте, що я ґенерал?“ Я кажу йому, що я чув. Ґенерал знову спитав: „А ви знаєте, як я називаюся? Я кажу, що звідкіля мені знати. Ґенерал каже: „Я називаюся Ничай. Ви чули про такого?“ Я кажу, що з історії знаю Ничая, а він мені каже, що він з тих самих Ничаїв.

Почастував мене папіроскою, сів на сценічній лавочці і довго ми з ним говорили. Пізніше старий попрощався, поцілував мене в голову і сказав мені, що як буду потребувати чогось, щоб я прийшов до нього. Я йому на це кажу: „Пане ґенерале, я вже звертаюсь до вас з проханням. Наш театр дотепер був під фірмою „Тернопільські театральні вечорі“. Тому що не дозволила нам російська влада назвати себе „Український Тернопільський Театр“. На це він відповів, що завтра буде в команданта міста і полагодить цю справу. На другий день прийшов вояк з команди міста і попрохав мене туди. Я приходжу до команданта, а цей каже, що від завтра може наш театр називатись „Український Тернопільський Театр“.

Більше я того симпатичного ґенерала не бачив.

Театр довший час працював під своєю фірмою. Аж вибухла революція. У Тернополі величезний рух. Всі українці салдати приходять до нас до театру і отверто заявляють, що вони українці. Приносять Кобзаря, дехто з них напамять деклямує цілі поеми. В кожного веселе обличчя, цілий Тернопіль радіє. В короткому часі улаштовує Тернопіль свято Франка, орґанізуючи цілий повіт.

Соколи приїхали на конях до міста, щоб узяти участь в поході. Всі актори теж на конях у синіх та малинових жупанах, Рубчак на переді, як гетьман з булавою. Всі звертаються до нього, а він бідака не знає, що робити і тільки булавою покаує то вліво та вправо.

Бельгійці стоять на хідниках з фотографічними апартами.

Мені здавалося тоді, що я справді козак на коні і що не виступаю як артист, а попросту перемінився в іншу людину.

І тоді я бачив уперше, як товариші-артисти плакали не на сцені, а таки справді., з радощів.

руїну і наші зажурені лиця, навіть не бралися нас потішати, а тільки один з них сів до фортепіяну і вдарив: „Ще не вмерла Україна“, ще й заспівав.

Зразу своїм вухам не вірили ми, а потім якийсь цілющий бальсам сплив на наші душі, бо зрозуміли, що ми є свідками великих подій, які відкривають несподівані перспективи, супроти яких страчений маєток — дрібниця.

2. ДУШПАСТИРСЬКА ПРАЦЯ.

Такий був початок війни, що нагнав нам страху, нас матеріяльно зруйнував, але зродив надію, що це не надурно. Страх не покидав нас увесь час війни і ми майже з ним зжилися та надія росла. Вал, що через нас перейшов, затримався трохи під Перемишлем і докотився до Карпат. Ми мали розмірно спокій, бо повного спокою ніколи не було.

В місяці березні 1915 р. я перебрав парохію Налуже пов. Теребовля. Парох (бл. п. о. Мандичевський) перед інвазією виїхав, а уряд опечатав церкву і хотів спровадити православного батюшку. По двотижневих пертрактаціях з начальником теребовельського повіту я дістав згоду.

У товаристві пристава жандармерії зі Струсова заїхав я до Налужа, пристав відпечатав церкву, дав мені ключі і я став „настоятелем прихода“ в Налужу. Тоді, як москалі загналися аж під Краків, ніхто над Серетом ані не припускав, щоб якась зміна могла прийти. Ми господарили, робили жнива, купували від салдатів чай, цукор, тютюн, англійські черевики, можна було від них купити навіть гармату. Одного разу запропонував мені салдат цілий вагон цукру.

Аж тут нараз офензива ґен. Макензена. У другій половині серпня 1915 р. москалі опинилися над Серетом. Спалили ціле Налуже — лишилася тільки церква і ушкоджений парохіяльний дім. Недурно заповідали, що відступаючи не лишать каменя на камені. Два тижні ми жили в льохах, пивницях і кулі з одної та другої сторони перелітали нам понад голови.

Вкінці боєва лінія зарисувалася над Стрипою, а рік пізніше, по офензиві ґен. Брусилова, відсунулася над Золоту Липу.

Настало тяжке життя. До вислуги літ ті два роки повинні зараховувати за десять. Безупину кватирувало військо; що одні відійшли, на їх місце приходили другі, а ці зміни були найгірші, бо ділися найчастіше вночі серед криків, проклонів, грабіжі.

Заповідають „кватирмахери“, що приходить „дика“, то знову татарська дивізія; не були вони в дійсности такі страшні, як називалися. „Дика“ дивізія мала офіцирів зпоміж аристократії, а татари були більш людяні, як наші брати-славяни; все-ж нам шкіра терпла.

Дальшою пошестю були підводи. До того дійшло, що люди відрікалися коней, воз'в і приходили домів пішки, бо гнали їх углиб Росії за харчами, муніцією або висилали під сам фронт без віддиху. До направи доріг, відгортання снігу, копання окопів виганяли зі села всіх здатних до праці, причім славна нагайка йшла в рух. Великий лемент счинився, як забирали дзвони; хоч били людей, щоб помагали їм скидати дзвони із дзвіниць, вони мусіли це робити самі. Видавали всілякі „мудрі“ розпорядки, між іншими такий, щоб до 24 годин під карою смерти видушити всі голуби, а за дві доби, як невинні голуби вже не жили,, цей розпорядок відкликали.

Час до часу вели полонених; тоді ми бігли шукати знайомих між ними і питалися, що з „того боку“ чувати. А над тими всіми „приємностями“ якби завершення всього — безпрестанний майже гуркіт гармат, що доходив із близького фронту — і так повних два роки.

В Налужі, де згоріло також усе збіжжя на пні, працювали дві польові кухні Червоного Хреста; я побирав свою пайку в натурі (чай, цукор, крупи, мука і сало). Крім двох церков налуської парохії, прибуло мені до обслуги ще 4 церкви струсівської парохії, бо струсівський сотрудник що з початком війни був залишився, коли в 1915 р. австрійські стежі дійшли були до Струсова, щасливо відступив з ними на австрійський бік. Зі старим Гірняком, дяком зі Струсова (вже небіжчиком), ходили ми до тих церков пішки; про підводи ані думати не можна було, бо москалі зараз їх забрали б.

Як прийшли Великодні Свята, від досвіта до пізньої ночі ми закладали плащаниці а потім таксамо святили паску. А старий Гірняк, хоч не мав з того жадної користи, хоч не ставало йому духу, не тільки не нарікав, але тішився, як мала дитина, коли вдавалася нам штука, по дорозі жартував, ще й мене підганяв. На тім світі нема для нього ордеру.

3. ДОБРІ ЛЮДИ І СТРАХІТТЯ.

Війна з одної сторони показала нам людську бестію у своїй наготі, а з другої сторони видобула наверх брилянти. При тій нагоді не можу не згадати директорів школи у Варваринцях, панства Пелліхів. В їх надзвичайно гостиннім, якби у власнім родиннім домі, вся інтелігенція — наша і польська мала збірний пункт. Ми там зносили всілякі відомости, політикували, запомагалися і потішалися. А добра, як рідна мама і працьовита, як бжола маленька „бабця“, як ми п. Пелліхову називали, тільки над тим промишляла, якби нас угостити і якимсь чудом завсіди якнайкраще це їй вдавалося. Чи живете Ви там ще обоє? Чи знаєте, що згадуємо Вас як найбільших наших добродіїв, бо випробуваних у тяжкій біді?

Між москалями також находилися небуденні люди; між офіцирами, духовниками, простими салдатами і навіть в адміністрації був неодин, але правдивих патріотів було між ними мало. Для них Росія була така велика, багата і неперебрана, що „хватить“ (вистане) її для всіх. З поляками ми жили в найліпшій згоді; спільний обух нас поєднав.

Це були тільки ясні проблиски на темному тлі війни. Зрештою все так нам нераз докучило, що ми щиро заздрили тим, які завчасу витікали і не переживали тих страхіть. Але тепер, коли ми з тої халепи вийшли живі і цілі, дякуємо Провидінню, що ми лишилися на місці, бо Відень ще нині і завтра оглянути можна, а такі враження і пригоди, які ми переживали, трапляються раз на сто літ. Зрештою ми мали винагороду: революцію в першій її фазі.

4. МЕДОВІ МІСЯЦІ РЕВОЛЮЦІЇ.

Нараз — гармати перестали гудіти. Зачали доходити до нас чутки, що сталося щось великого, але що таке — ніхто нічо певного не міг довідатися. Ми цілим своїм єством бажали собі кінця війни і поза тим нічого більше не сподівалися.

Вкінці довідалися: революція, абдикація царя, Тимчасовий Уряд, близький кінець війни.

Це так на нас вплинуло, що ми відразу стали інакшими людьми. Як довго болить зуб, і раптом перестає боліти, то хоч ви розбиті, відразу стаєте здорові. Нам життя обридло, безнадійність налягла на нас, нерви ступіли, а проте в одній хвилині віджили, приплила нам енерґія та охота до життя. Те само ділялося із вояками; скакали, співали, цілувалися, тішилися не так з революції, як з кінця війни. І якби Тимчасовий Уряд зараз був заключив мир і пустив їх додому, революція напевно на саме дно була би не скотилася. А так революція їх розчарувала — не дала того, чого найбільше хотіли і сподівалися: закінчити щасливо війну і вернутися домів. Не відчув того Керенський, хоч обїздив фронт з промовами за війною, був у Тернополі, у Микулинцях і міг переконатися про настрої війська. І війни до „победоносного конца“ не виборов і облекшив працю большевицьким аґітаторам, що за гасло взяли тоді: „Далой война!“

Фатальні наслідки показалися щойно пізніше, але яких два-три місяці ми святкували медові місяці революції. Люди стали якісь ліпші і приязні, веселі, повні надії, почувалися свобідні. Жадних перепусток не треба було, жандармерії, доносів і Сибіру не боялися; отверто говорили, що думали і чого хотіли. Ціла природа виглядала краща, як у закоханих.

У тому часі я пережив прекрасний момент у своєму житті, що своєю нежданністю заскочив, а своєю виразистою мовою моє патріотичне почування розігрів на білий вогонь.

Прекрасний травневий ранок, що сам собою настроював поетично. А тут — серед найбільшої тиші — здалека долітає пречудний спів, який стає щораз то голосніший. Вибігаю на дорогу і бачу і не розумію: сон, казка чи чудо яке?

Цілий полк салдатів у російських шинелях, з жовто-блакитним прапором на переді і з такими самими кокардами на грудях і з українською піснею на устах!

Шкода марнувати слів, щоб описати враження; досить сказати, що сльози мимоволі текли з очей, якісь слова стихійно з горла добувалися і падали під ноги салдатам. Хотілося за ними бігти, та ноги відмовляли послуху.

Щось подібного переживали ми в Тернополі підчас перших роковин смерти Івана Франка і трохи пізніше в Микулинцях і в Теребовлі. Не те важне, з якого приводу ці свята відбувалися, ані не те, хто і що говорив, але цей ентузіястичний підем духа, який огорнув всіх, що виділи в масовім поході збратаних придніпрянців і придністрянців, військових і цивільних, інтеліґенцію і селян.

Варта було три роки всі воєнні страхіття перебути, щоби бути свідком незабутньої картини, як на переді походу — на правдивих козацьких конях і в козацьких одягах, їхали члени театральної трупи, а за ними військові частини, що черґувалися з групами наших дівчат і хлопців у народніх одягах і з групами старших громадян, зложеними з інтеліґенції, міщан і селян.

5. ВІДВОРОТНА СТОРОНА МЕДАЛІ.

Але прийшла друга фаза революції — відворотна сторона медалі, як це звичайно діється в кожній революції. Доки керму у своїх руках тримають ідеалісти, що хочуть добра для всіх, поправи відносин, двигнення ширших шарів на вищий ступінь культури і добробуту, можна з їх тактикою і способами не погоджуватися, але зі самим рухом мусимо симпатизувати. Коли-ж приходять до голосу щораз то радикальніші елементи, „санкюльоти“, що суспільну драбину тільки догори ногами перевернути хочуть, щоб при цій нагоді самим наверх дістатися, а других гнобити, що мститися хочуть на своїх дійсних чи уявних гнобителях — тоді революція стає страшна.

Большевики використали фатальну помилку Керенського, що не заперестав війни і не заключив миру і на тім конику опанували маси. Я був на двох таких „мітингах“, які тоді дуже були в моді. Большевицький аґітатор з фуражкою на бакир, з червоною кокардою на грудях, заповідає „войну войне“. Ми — каже — скинули царя, але лишилася буржуазія, що в інтересі капіталістів пре до дальшої війни; тої буржуа-

зії представниками і речниками у війську є офіцири, тому сперш у з офіцирами треба порядок зробити...

І взялися до офіцирів. Жадної чести їм не віддавали, на мітингах до голосу не допускали, еполети публично з них здирали, у правах нижче від себе поставили, нелюблених виганяли або деградували.

Раз їду залізницею до Тернополя. У переділі другої кляси сидить генерал; приходить простий салдат, чести не віддав, сів собі близько генерала, махорку йому під ніс навмисне пускає, слину через зуби „цикає". Один раз я глипнув на генерала і більше не міг, такий біль і сором малювався на його лиці.

Це вже не було військо, але банда і ми були щасливі, коли німці в місяці серпні 1917 р. по дводеннім бою над Серетом вигнали їх у „Суздаль".

Німець по скінченім бою попросив води до миття, витягнув з наплечника свій рушник і мило, перебрав білизну, витріпав з пороху убрання, вичистив черевики і не тільки, що не попросив їсти, але чемно відмовив, бо — каже — я зараз свою порцію з менажі дістану, витягнув свіжу газету і сів у холоді читати. Де з таким німецьким жовніром міг виграти російський салдат!

•

Я не люблю згадувати, ані говорити, ані писати про свої воєнні переживання, навіть не люблю читати чужих споминів, бо вислід випав для нас сумний. Але пожиточна, потрібна і конечна річ пригадувати нинішньому і майбутнім поколінням, щоб знали і памятали, що сучасне воєнне покоління зі своїх жертв, з витрачених сил, з пролитої крови, лишило для них капітал. Ніщо на світі дурно не приходить, але також ніщо дурно не пропадає. Наше гаряче побажання і молитва, щоби цей капітал не змарнувався і щоб найближчі покоління цей капітал відібрали і використали разом з процентами.

Українці і похорон Т. Ґ. Масарика.

Прага, 22. вересня 1937.

Для достойної участи у жалібних обрядах українська кольонія у Празі утворила зі всіх своїх організацій Жалібний Комітет. Іменем цього Комітету на мистецько виконаних листах за підписом представників товариств вислано вислови співчуття родині президента Масарика, президентові республики д-рові Е. Бенешові і премієрові ради міністрів М. Годжі. 20. ц. м. окрема делегація разом з президією Чесько-Українського Т-ва і на чолі з сеніором української кольонії акад. І. Горбачевським поклала вінок біля домовини Масарика. Вінок був переповитий українськими нац. барвами з великим золотим тризубом, і надписом: **Т. Г. Масарикові — українці**. Вінок несли українські соколи, а ленти притримували дівчатка в українських народніх уборах. За вінком йшли зі своїми національними прапорами з відкритими головами у кількости двісті душ представники української кольонії. Цей сумний похід пройшов головними вулицями Праги поміж двома стінами народу аж до Граду, де в повному складі продефілював перед домовиною.

Ще перед цим поклав вінок на домовину свого постійного опікуна і добродія Т. Г. Масарика Український Університет у Празі.

Той сам Комітет улаштовує 25. ц. м. жалібну академію (тризну) для вшанування памяти президента Масарика. Окрім того цими днями у праському радіо має відбутися радіо-промова, яку виголосить учень проф. Масарика проф. О. Бочковський в українській мові

Д. А—ук.

Сорок літ при одному станку.

ЮВИЛЕЙ ПРАЦІ ДИР. МИХ. ЛАЗОРКА.

Дня 18. вересня ц. р. в мурах Народньої Торговлі у Львові відбулося негомінке й ширшому загалові невідоме свято, яке дир. Михайлові Лазоркові уладили співтовариші для вшанування його 40-літньої праці у Народній Торговлі. Направду був це рідкий у наших відносинах ювилей, бо так мало маємо випадків, щоб людина стільки літ видержала на одному становищі.

Молодим хлопцем станув дир. Лазорко при свому станку та відразу виявив стільки привязання до вибраної, в тому часі такої непопулярної професії серед українського громадянства й одночасно стільки прикмет свого характеру, що не зважаючи на його вік, його установлюють швидко начальником складу Н. Т. в Золочеві, опісля в Перемишлі й у Львові, де врешті у повоєнних роках входить у склад Дирекції як торговельний референт, виконуючи цю працю по нинішній день.

Хоч цілу душу вложив Ювилят у свою професійну працю, ніколи не стояв осторонь українського громадянського життя, цікавився всіми його проявами і ніколи не відмовляв нікому своєї помочі. В добі відкацапщування Золочівщини, головно в часі перебування в Золочеві пок. М. Галущинського, працює не лише в міських українських освітніх установах, але їздить і по селах, де тоді можна було чимало прикростей зазнати від русофільських загорільців. Перебуваючи в Перемишлі, неодну цеглинку вложив при будові тамошніх українських економічних установ. У Львові брав і бере по сьогодні участь у цілій низці установ, засідаючи в їх управах.

Скромна, тиха постать Ювилята, але шанована й цінена за ідейність, товариськість, такт і ввічливість всіми, що його ближче знають і з ним стрічаються.

У дні ювилею склав дир. М. Лазоркові привіт і побажання від службовиків Н. Т. інсп. П. Кіт, опісля в часі товариського приняття виголосили промови: през. д-р К. Левицький, сен. інж. Ю. Павликовський, п. Яросевичівна, пп. Рудницький, Галяревич і Кузик.

—o—

Китай у большевицьких сітях

Як подають з добре поінформованих китайських кол, недавно заключений китайсько-совітський пакт обіймає між іншим зачіпно-відпорний військовий договір. Його підписав совітський військовий аташе Левін і представник китайських комуністів Шуенляй; Чанкайшек заапробував його. Важніші постанови договору такі:

1. розділ: Обі держави утворять спільну комісію оборони з осідком в Улан Батор (совітська Монголія).

2. розділ передбачує співпрацю з метою: довести до інтервенції чужих держав у далеко-східньому конфлікті.

3. розділ постановляє, що Китай дістане від большевиків таку підмогу: 362 літаки, 100 протилетунських і 300 полевих гармат, 150.000 крісів, 60,000.000 набоїв, 100 повзів, 1.500 панцирних авт, 1.500 тракторів та вантажних самоходів, 2.500 мотоциклів і 2.000 залізничих возів.

4. розділ запевнює свободу акції для китайських комуністів, зокрема у провінціях, які межують зі совітською Монголією та в китайському Туркестані та вичислює концесії, що їх СССР дістане в Китаю (м. ін. на будову трансмонгольської залізниці через китайський Туркестан і Кансу аж до властивого Китаю).

У 5. розділі Китай зобовязується усунути зі своєї території всі впливи за виннятком большевицьких.

36 ЯПОНСЬКИХ ЛІТАКІВ ЗБОМБАРДУВАЛО НАНКІН.

Нині рано над Нанкіном появилося 36 японських літаків, які скинули чимало бомб; покищо невідомо, які великі шкоди. Китайці твердять, що вони зістрілили 4 ворожі літаки.

ПОВІТРЯНИЙ БІЙ

Підчас налету японської ескадри над Нанкіном дійшло до повітряного бою, в якому взяло участь 10 китайських літаків; як подає Райтер, вони зістрілили 3 японські літаки. Населення міста не зважаючи на небезпеку від летунських бомб, вилягло на вулиці та цікаво приглядалося битві.

Напружене положення в Іраку.

Проти теперішнього уряду поширюється не лише в Іраку, але й у інших арабських краях. Міністерство внутрішніх справ поробило відповідні заходи, щоб охоронити членів та прихильників уряду перед замахами. Армія домагається чинної участи у виборах до парляменту.

ЄГИПЕТСЬКЕ ЖІНОЦТВО В ОБОРОНІ ПАЛЕСТИНИ.

Єгиптянки з впливових домів хотять скликати в Каїрі конгрес жінок всіх арабських країв, який вислав би до всього жіноцтва світу протест проти поділу Палестини та обдумав би засоби оборони цілости арабських країв.

ЗАМАХ НА ЕМІРА ТРАНСЙОРДАНІЇ.

В самоході еміра Трансйорданії найшли бомбу, яку усунено перед вибухом. У звязку з тим переведено чимало арештувань змовників, яких превенційно позасилали до далеких місцевостей; між ними є директор арабського банку в Аммані. При ревізіях у помешканнях членів опозиції найдено зброю та муніцію.

—o—

НАРАДИ МОРСЬКИХ ЕКСПЕРТІВ

Італійські, британські та француські морські експерти відбудуть в понеділок у Парижі нараду у справі поборювання піратства на Середземному Морі..

Тільки освітою, культурою і вихованням здобудемо кращу долю. Не жалуймо датків на скріплення освітних змагань.

ТЕРНОПІЛЬ ДІСТАНЕ ЛЕТОВИЩЕ.

Тернопільське воєвідство матиме 3 летовища, бо крім Бережан і Бродів дістане ще й Тернопіль небавом летовище ЛОПП-у.

Спершу важко було знайти відповідні терени. Тепер ці трудноці вже усунені і ніведяційні праці терену почнуться вже в черговому році.

ОТАМАНА ТРОНКОЗО НЕ ВІДКЛИКАЛИ.

Сотника Охорена, який виконує покищо обовязки військового команданта Іруну, приняв сьогодні представника агенції Аваса і заперечив вісти, буцімто отамана Тронкозо мали відкликати.

ПАНЮ СКОБЛІН ПЕРЕСЛУХУЄ СЛІДЧИЙ СУДДЯ.

Паню Скоблін, яка перебула ніч на поліції, віддали до диспозиції слідчого судді Маршата. Одначе передтим відбулася конфронтація із кельнером з одного ресторану при вул. Льоншамп тому, що в зізнаннях пані Скоблін ствердили багато суперечностей.

Українське Т-во Ліги Націй до мін. Дельбоса.

Українське Т-во Ліги Націй вислало за підписом свого секретаря, проф. Р. Смаль-Стоцького, до французького міністра закорд. справ Дельбоса таке письмо:

Ексцеленціє!

Члени Українського Товариства Ліги Націй, присутні в Женеві, з великою увагою слідкували за вашою визначною промовою на Зборах Ліги, 18. ц. м. На них зробили велике враження ваші слова про „перший і найважніший етап на шляху до міжнародньої співпраці", а саме про „пошану для зобовязань, що є основою цивілізації". Зокрема ми вам вдячні за слова: „Шанувати свій підпис — це не лише питання чести; це питання життя і смерти для всіх народів".

Ці слова нагадали нам трагічну долю нашої батьківщини. Офіційним актом, що його підписав Ленін, визнав совітський уряд незалежність України — так само як і Грузії; та це зовсім не перешкодило московським військам силою заняти ці краї. Тому ми вам дуже вдячні за те, що ви під кінець промови пригадали п. Літвінову, що „кожний напад є заразом злочином і самовбивством".

При зміні адреси просимо подавати й стару адресу.

Адміністрація.

МАРІЯ КАРАНОВИЧ.

Кілька споминів

ПРО БЛ. П. ІВАННУ БІБЕРОВИЧ.

Вістка про смерть бл. п. Іванни Біберович, колишньої артистки нашого театру, збудила в мені спомини з давніх, минулих щасливих дитячих днів. Пригадалася старенька бабця, обі тітки, також артистки нашого театру і при них ясна, молоденька постать недавно помершої Іванни. Покійна була рідною сестрою мого вуйка Михайла Кораллевича,*) жонатого з рідною сестрою мого покійного тата Льонґина Рожанковського, Теофілею, по театральному Романович. У моїй родині по стороні батька плекалося театральне мистецтво, а мої тітки Теофіля і Марійка Романовичі були першими священичими доньками в Галичині, що посвятились рідній сцені.

Наш театр підчас своїх мандрівок у 1870-их роках загощував у Сокалі до дому моїх родичів, де природно находили приміщення і згадані мої тітки разом з бабцею, що помагала їм пильно у всім і шила для театру ґардеробу. У великій салі збиралися артисти не лиш на проби, а також вивчували там свої ролі. Пемятаю ще добре Льору, пізніше Стечинську, як також Йогасю Ляховську, пізнішу Біберовичеву. Покійна Йогася стала дружиною артиста і пізніше директора нашого театру Івана Біберовича, тільки завдяки зусиллям моеї покійної матери Осипи з Шухевичів Рожанковської.

Той її життевий крок лежить мені найбільше в памяті, бо я як дванацятьлітня дівчина була її дружкою на весіллі.

Покійна Йогася осиротіла дуже скоро. Батько її Кораллевич був малярем церковним і жив у Гошові. По його смерти вступае вона зараз до нашого театру під дирекцією моеї тітки Теофілі Романович, де вже грав брат Йогасі Михайло, студіюючи при цьому і права. Йогася була красна бльондинка, з ніжним голосом, талановита артистка, що виступала у головних драматичних ролях. Її гра залишила у мені нестерті враження і не раз ронила я сльози підчас її виступу. Її ніжність у звичайнім житті, охота кожному помогти, дуже подобалася моїй мамі і покійна находила в ній щиру опікунку у всіх справах. В цім саме часі запізналася Йогася з артистом Іваном Біберовичем та обое постановили подружитися. Одначе цьому станула на перешкоді директорка театру, моя тітка Теофіля, боячися, що з того не буде користи театрові. Так само не дуже радий був цьому її брат Михайло, бо не було нічого готового до весілля, а крім цього скорий виїзд театру зі Сокаля не давав змоги все приготовити як слід. Тоді моя покійна мама усунула всі перешкоди з дороги. Змякшила серце тітки Теофілі, згодилася сама справити весілля і навіть з огляду на виїзд театру постаралася прискорити всі церковні формальности (виголошення оповідей). Так і прийшло тоді до подружжя з Біберовичем, при чому на весіллі — як я вже згадала — була я її дружкою.

Побоювання моеї тітки Теофілі, що через подружжя Йогасі наш театр багато втратить, не сповнилися, бо Біберовичева була дальше душею нашого театру та служила йому з повною посвятою. Колиж пізніше Іван Біберович виступив з театру і перейшов на банкову службу, Йогася дуже тужила за театром.

З домом моїх родичів зустрічалася Іванна Біберович і пізніше, коли вони на початку 80-их років перенеслися зі Сокаля до Золочева. По приїзді театру її перші кроки були до нас. Почувала себе дуже щасливою, особливож тішилася своїми дітьми. По однім з таких побутів мусіла вона залишитися в Золочеві кілька місяців, бо тяжко захворіла; моя мама пильно її доглядала, поки вона не виздоровіла.

По довгих-довгих роках стрінулися ми з Іванною Біберовичевою у Відні, де перебували у нас і мої родичі. Яка приемність була знову всім нам разом стрінутися, скільки то споминів тоді відновилося! І знову літа минали і я Йогасю випадково стрінула вже як стару вдовицю в Коломиї перед кількома роками. Лице, вигляд старечі, але коли розговорилася, її голос звучав такими мягкими мельодійними тонами, як колись у театрі при кінці 70-их років. Сердечно ми собі говорили і розходилися з тяжким серцем та зі словами:

Ледви чи коли ми ще побачимося...

І сповнилося!

*) В Українській Загальній Енциклопедії подано мильно: Королевич.

Памяти пок. о. Ол. Пясецького.

Є всякі вдачі людей: одні буйні з розмахом, як той гірський потік, що йдуть крізь життя перебоєм, інші знову наче той потік у долині — тихі, заслухані в голос свого серця, живуть у гармонії та дружбі з рідною природою...

До цих других належав і покійний о. Олексій Пясецький. Уродився 1871. року в Скваряві, як син священика. По скінченні гімназії у Львові, пішов теж там на теольоґію. Опісля був парохом у Великополі, а від 1915. року працював у Митрополичій Консисторії у Львові і на цьому місці залишився до кінця свого життя.

Вже в заранні свого життя пізнав він, що нашому народові не прийде ніщо даром — і тільки те, що здобуде він своєю працею, буде його кріпити. Тому потреба безнастанної праці та почуття справедливости й обовязку були тими заповідями, яким залишився він вірний до самого кінця. А праця його — то ціле його життя, яке віддав на службу Богові і нації, на службу ближнім...

Скрізь, де тільки треба було — спішив він з добрим прикладом, поміччю і заохотою до витревалости!

Сильний дух, незломна воля та кришталевий характер — це прикмети, завдяки яким зайшов о. Ол. Пясецький так високо в церковній єрархії та в громадянському житті. Мов жива стоїть перед нами його постать і стають його добрячі очі, що на все дивились так мудро, лагідно і спокійно... У них відбивалась ціла його життева мудрість, стоїчний спокій у горю, вирозумілість для іншої людини, доброта і заразом погідна веселість.

Ще малим хлопцем звертав він на себе загальну увагу своїм голосом. Хто не спішив на церковну відправу, коли довідався, що о. Олексій Пясецький буде брати в ній активну участь?! Його спів-молитва виходив так гарно, так зворушливо, так промовляв до серця, що потім ще довго-довго залишався у памяти вірних. Недавно ще, бо на Зелені Свята цього року, його спів лунав на цвинтарі, благаючи у Всевишнього вічного спокою для тих, які життя своє поклали на жертівнику Батьківщини.

Був ясний сонячний день 17-го, чудового цього року, місяця вересня. Гарний день дала мати природа на останню земську мандрівку свому Синові! Немовби саме небо хотіло відплатити йому за всі хмари й бурі, що перелітали над його життям... Поховали його у рідній землі, а дух його залишився невміручим поміж тими всіми, які мали змогу віддати йому останню прислугу, і тими, що своїм духом були над його могилою. Честь і слава памяті доброго Сина Української Землі!

ВІДГУКИ ДНЯ.

Ракета в темряві.

Були темні, теплі, тихі ночі — як звичайно на весну і як рідко на фронті. Ми стояли під Бережанами, над річкою Ценівкою, в маленькім ліску. В долі бовваніли розвалини села Куропатник, а за річкою на горбах щораз то вицвітали на небі ріжноколірові ракети. То москалі переривали і темінь і тишу, щоб розглянути передпілля. Розглянули, переконались, що нічого нема і знову западали в сон.

Аж ось одного разу вістка, ясніша від сто ракет, вицвіла над окопами і осліпила нас своїм сяйвом:

— Царат упав!

Закишіло в нашім полку як у муравлищі. Що? Де? Як? Коли? А може це неправда? А може це ворожий підступ?

Бо вістка прийшла до нас таки від ворогів, у темну, тиху, теплу ніч. Хтось із російських окопів сповіщав нас дужим голосом:

„Браття! Українські Січові Стрільці. Немає вже царя!“...

Ми слухали і горіли радісним полумям як весільні смолоскипи.

А після того виринуло питання, чи далі маємо триматися Австрії? Тепер, коли там — над Дніпром-Славутою, над безкраїми степами, над Кавказом „високим та гремучим“, одним словом над усім, що ми в школі навчилися про зазбручанську Україну, коли там тепер рідна воля встає!...

Вирішили ми, що не подорозі нам з Центральними Державами, але як осторожні галичани додали до цього рішення одно маленьке слово: вичекати.

І як почали вичікувати, то потім змінили рішення.

Вістки про революцію, про універсали, про підйом духа — плили і плили і наповняли наші серця радістю сповненої мрії. Все, що було в нас велике і важне — змаліло, принишкло від величини подій, там — де ясні зорі світ повідали.

Часом тільки було нам трохи неясно: то від червоних плахт, що маяли над російськими окопами, то від тарабарщини в летючках, що приходили до нас від команди російської дивізії.

Я особисто загризся більше чим іншим: у Києві стотисячна товпа у хвилині найбільшої радости гукнула... „Як умру, то поховайте“... Так, ніби не було щось веселішого!

А потім прийшла офензива Керенського, чеські леґіонери зловили українських леґіонерів, а дика дивізія обловилася в Станиславівщині годинниками, перстенями і барилами „сильної з моцною“.

Але Галичина дивилася понад те все, на схід, де творилося нове, велике, радісне. Дивилася і серцем линула, а далі й сама пішла туди творити спільно спільне.

Що вийшло з цього — кожний бачить, хоч не кожний знає, як тяжко творити нове на недовалених руїнах. Робітники добре взялися до праці, тільки приспівували зле. „Як умру то поховайте“ — ніяк не підходило під такт переможного маршу, ні під темпо радісної творчости.

Галактіон Чіпка.

Ю. ЧОЛГАН. 4

Літнищеві лінощі.

ТОВАРІЩ КАЦ.

Приїхав він з Бібрки чи Бродів. Але міг гаксамо бути з Борислава, Бережан чи Сокаля. Молодий жид — кравецький челядник чи щось таке. Приїхав у гори подихати „свіжим люфтом“ з сильною вірою, що цей бальсам вилікує його груди.

Зустрів я його в їдальні пенсіону. Ів друге снідання. Я звернув увагу на завязену книжку, що стояла побіч нього на столі. Була це: „Брунатна книга — реєстр ґітлерівських звірств і злочинів“.

І ми познайомились. Кац випитувався, чи гірське повітря в сльоту має ту саму вартість; бо він вивив у своїй кімнаті геть вікно, щоб мати його якнайбільше. „Прецінь і за те платиться“.

А потім про Гітлера, Сталіна, Магатму Ґандія.

— Ну, я зараз вам скажу, що Ленін і Ґанді хочуть того самого. Вони тільки ріжняться...

І молодий фанатик з запальними очима починає торочити фрази, нахапані з ріжних аґітаційних брошур. Таких жидівських челядників є багато. Вдаряю в чутливе місце:

— А що властиво з Палестиною сіоністів?

— Ну, дай Боже, щоби з того що було. Але я в то не вірю. Тільки всесвітній пролетаріят...

Далі можна не слухати. Мельодія і слова цієї пісеньки знані, аж банальні.

— До побачення, товаріщ Кац! — гукаю на відхіднім.

— Може підете зі мною трохи в ліс, подихати свіжим люфтом?

Та я не можу; маю важну оправу „на долі“. Тоді він іде сам. Під пахою коц і „Брунатна книга“. Іде подихати свіжим повітрям, „за яке прецінь платиться“ і подумати про світову революцію, „яка мусить прийти“.

Товаріщ Кац, сухітничий жидок з Бібрки, — живий символ галицького комунізму.

СТОЛИК Ч. 2.

Був цей столик як добре зіграна футбольова дружина. Кожний приходив, займав своє місце і гра починалась. Кожний мав змогу пописуватись своєю рутиною, технічними і тактичними здібностями в ґастрономії і товариській гутірці. Звичайно сидить при ньому чотири особи, але коли сезон у повному розгарі і в оселі повно „ніде голці впасти“ — тоді коло столика ч. 2. зібралась компанія невелика, але чесна — 7 осіб.

... — Чи чули ви, яка вчора ввечір була авантура? Пані Х. робить сцени заздрощів свому чоловікові за паню У....

... — Ах, яка чудова була сьогодні купіль! А той Б. „мурово“ збудований!..

... — Я вчора накропив Мірка у теніс 3:0! Я йому покажу!...

... — Що вам стріляє до голови читати тепер фільософію? То гріх або ще гірше — глупота при такій погоді!

Слова стрибають між „дружиною“ мов сонячні промені-мячики.

Студентка фільософії, що на літнищі цікавиться тільки дансінґами і своїми партнерами, та магістер фільософії (теж у спідниці) снують здогади, хто це може ночами на оселянській лавочці воркувати до місяця? Цією таємною „нічною парою“ заінтересована ціла оселя (особливо її краща половина).

Сивавий директор, що бавиться у Шерльока Гольмса, всміхається таємно:

— Вчора просиділи до третьої години ранку. Починало світати. А сьогодні я знайшов коло тієї лавочки сім поломаних сірників.

— Видно „він“ хвилювався — вирішує чорнявий доктор і поправивши окуляри звертається до молодшого товариша:

— По цьому обіді рішуче пемо по два чаї лягаємо, щоб „сало завязалось“.

— Ви хіба забули, що по обіді жде вас одна партія шахів?

— Ах, так!

І по обіді на зеленій мураві, в тіні високого дерева два доктори-україністи сідають „по-турецьки“ і починають гру в шахи. Один імпульсивний, робить ходи скоро й нагально; другий флегматично водить долонею по голові. Але — контрасти притягаються. Вже й „кібіци“ задрімали, а вони все починають „ще одну“.

По вечері до столика присідається фільольоґ-ідеаліст. Каже, що любить оці „літнищеві симпозіони“. Гутірка невимушена, жива. Фільольоґ і магістер дискутують над якоюсь книжкою:

— Пане докторе, то таке наївне, що направду дивуюся...

— Але, пані, коли брати з іншої точки погляду...

— Вистане мати точку погляду, щоб нічого не бачити! — паде звідкись афоризм і всі сміються, не застановляючись над його ориґінальністю.

Русявий Ромко дивиться в очі своїй товаришці-гімназистці з вічно здивованим виразом обличчя. Цей бодай має „точку погляду...“

Настає мовчанка немов при кавярняному столику пізно вніч. Втім хтось дзвонить у тарілку:

— Платити!

— Чудесний дотеп! — підскакує на кріслі фільольоґ і всі знову сміються, бо „сміх — це здоровля“.

А чогож ми шукаємо тут, як не здоровля і радощів?

(Далі буде).

Літературна сторінка.

Література у вітринах і діяґрамах.

Париж, Світова вистава 1937.

Можна булоб сперечатись, чи дотепна ця думка („виставляти літературу") матиме якісь реальні наслідки, хочби в тому, що від тепер почнуть глядачі більше ніж досі читати, чим журився недавно Р. Доржелес. Хто не читає взагалі, тому нінащо показувати народини літературних напрямків і виписки із майстрів. Хтож читає, того може прикро вразити Бальзак чи Доде рекламований у свому стійлі як перувіянська нафта чи совітський автомобіль.

Але наша переходова доба багата в суперечности і з цікавости можна дивитись на цей літературний відділ, приміщений в одному із крил Нового Трокадеро. Тим більше, що впорядковано його з великим мистецьким смаком і оригінальністю.

Показано тільки французьку літературу та її поширення у світі, головним чином перелому 19. і 20. ст. На головних місцях — корифеї: Гюго, Бальзак, Фльобер, Стендаль, Бодлер, Ренан, Доде, Золя, Сент-Бев, Франс, Пруст та інші. Біля велитенського портрету кожного з них біографічні та бібліографічні дані, нариси впливів і звязків, збільшені автографи, збільшення обгорток, фотографії улюблених місць перебування, рідні, друзів, діяграми скількости видань, перекладів, врешті чіткіші афоризми й іноді дотепні приписки впорядчиків.

Так нпр. у Стендаля взято великими буквами його відоме речення, що читати його будуть у 1880, 1900, а може навіть 1935 р. Речення пророче, бо дійсно нове зацікавлення Стендалем припадає без сумніву на післявоєнні роки. Уміщені в вітрині листи сучасних письменників це потверджують — П. Валері вважає Стендаля „без віку", Барес признається, що автор „Чорного й Червоного" його чарує безупину. А Пруст бере Стендалеву психольоґічну методу. Ш. Бодлер представлений тут у всій химерности його літературної каріери. Світлини показують цікаво змінливе обличчя поета. Коректа його вірша хвилює нервовим письмом автора й заміткою вгорі — „добре до друку". І справді затримує вас образ успіху Бодлерових „Нечестивих квітів", в рр. 1868-1916 вони мали всього 12 видань, зате в рр. 1917—36 число перевидань переходить 93. Видно, що й Бодлер як і Стендаль ближчий до нас ніж до своєї сучасности.

Покидаємо творця „Душі вина" і переходимо до великого стійла — маніфести, вістники, групування. Недаремно вони близько до Бодлера — його непереможний вплив почувається у всіх трьох підвідділах: парнасизму, символізму, післясимволізму. Ось рр. 1867—1882. Це Нерваль, Леконт де Ліль, Оревілі, Ліль Адам. Ось їх видавництва — „Вістник літератури", „Република літератури", „Новий Світ", „Мистецтво"...

Нема часу зупинятись довше над цією пожовклою вже, але завжди промінною сторінкою французької поезії. Пригадуємо культ форми, найбільш притаманний парнасівцям. Пригадуємо незрівняного Ередію, що в школі Хартій, поміж старезними середньовічними актами точив вістря своїх сонетів, песимістичного та докладного Леконт де Ліля, залюбленого лиш у старовині, у візіях оглушливого варварства. Проте — хто вернеться до них нині?

Переходимо далі. Чи згодились би за життя бути так близько біля себе: парнасизм і символізм? Спокій і революція, позитивізм і „деканденство", „перестаріле" й „нове" — тоді на схилі XIX. ст. Ось органи тих, що повставали проти В. Гюґо, проти мармурової непорушности Л. де Ліля, проти натуралістичного роману Е. Золі — „Меркур Франції", „Перо", ось маніфести їх з 1886 у „Фіґаро" — „ворожа навчанню, декламації, фальшивій чуттєвости, обєктивному описові символістична поезія бажає найти для ідеї форму... таку, що не буде ціллю ідеї, а в службі їй залишиться підметом..." Імена: Кан, Мореас, П. Адам, П. Фор, Малярме і над усіми — **П. Верлен, Артур Рембо.**

По смерти Леконта де Ліля (1894) „князем поетів" — його наступником, обрано П. Верлена, що його бурхливе життя і досі журить філістрів. Бачимо фотографію Верлена за чаркою абсинту в одній з кавярень Латинської дільниці, з пером і папером на столі. Урядовець, війсковий, арештант, бурлака — своїм життям нагадує скитання великого бувальця париських коршем у році 1468...

У вітринах порозкидано кілька Верленових памяток: вірші на рахунку, веселий лист до приятеля, несамовиті рисунки. Поруч них — спогади про такого самого бунтаря — Рембо: його шапка, в якій ходив службовиком в африканській поліції, його малюнки та портрети з Абисинії, яку проміняв на поезію, блиснувши мов метеор.

Багата та плідна доба символізму кличе до життя творчість найближчу нашим часам. Ось бруньки футуризму — маніфест з 1913 року підписаний тими, для яких нині футуризм це або шумлива молодість або поважний етап творчости. Кличуть критиків, педагогів, професорів тощо в імя „доброго смаку, орієнталізму (?), дандизму, академізму"... Марінетті, Пікассо, Стравінський, Брак, Карко, Мак Орлян, а між ними находимо теж земляка — **Олександра Архипенка.**

По футуристичному „Дівані", „Червоному Півні", „Тепер" і „Париських вечорах" — вістниках і одноднівках, над якими зринає дух Аполінера (чи знає хто з українців Аполінерову поему про лист запорожців до султана?) приходить повоєнний час. Це Дада, заснований у Швайцарії дезертиром Т'зарою, кубізм, — безпосередня дитина футуризму та сюрреалізм. На цьому перегляд новітньої поезії (від Бодлера) кінчиться. Бачимо сюрреалістичну плеяду на чолі з Андре Бретоном, оглядаємо видання сюрреалістів („Соціяльна революція", „Каннібал", „Бюлетен інституту сюрреалізму" тощо) проспекти вистави сюрреалістів, рукопис маніфесту Бретона — творця цієї течії та духового прабатька її д-ра Фройда, частину листування Фройда з Бретоном — речі химерні та хвилюючі як сьогоднішній день.

І знов переходимо до стійлів окремих Майстрів. Ось співець національної енергії М. Барес, ось патрон критиків і майстер критики Сент-Бев, ось автор „Шукань за втраченим часом", з думкою, що як сверло вверчується у всі закутки людської душі, майстер точности подробиць — аналітик, що відхиляє таємниці людини — Марсель Пруст. Його стійло мабуть найцікавіше, із уміло змонтованими світлинами біографічного характеру, що ілюструють відповідно генезу творів майстра. Цікава таблиця впливу Пруста у світі — числа статтей про нього, зразки перекладів. Даремно шукатимемо там Україну, хоч Пруста популяризували в нас по змозі культурники з Життя й Революції за добрих часів Київського підему рр. 1921—1930.

З черги може нас зацікавити вистава творів письменників, що вважають французьку мову своєю рідною, хоч самі вони чужинці. Це передусім бельґійці (Метерлінк, Верґарн), найдемо там і М. Р. Рільке, ґр. Сфорцу, Мореаса, Кармен Сільву, Кіку-Ямату, Бібеско, Істраті, Башкірцеву й ін.

Є ще звіти з діяльности Пен клюбів, літературних товариств, академій. Є виказ перекладів з французької на чужинні мови й навпаки. Бачите з нього, що читати французів найбільше люблять анґлійці та росіяни, а французи саме також на першому місці для перекладів ставлять анґлійські та російські твори.

На цьому кінчиться відділ, що є якби до цілого ряду саль вступом, присвяченим книзі (ґрафіка, оформлення, бібліотечна справа тощо). Задум цікавий і добре виконаний. Картину синтези новітньої літератури глядач таки матиме. Вона зорієнтує його хоч і поверховно серед химерних стежок творчости від Стендаля до сьогоднішнього дня. Література неначеб заговорила у дусі доби — просто та брутально. Кличе, щоб її знали, любили та вникали до неї. Хоче переконати, що й вона поміж діяграмами про експльоатацію та годівлю худоби може дати свої діяґрами і захвалити їх гаслами, таксамо як захвалюють себе по своїх павільонах ріжні, нераз протилежні господарські режіми. Та яку силу і для кого має гасло Бодлера вписане великими буквами в цій салі — „бачу **нескінченість** із усіх вікон", з чим цікаво зрівняти Сент-Бева з його окликом — „Піду на край світа, мов маніяк ґеольоґ за камінцем, щоб знайти дрібницю для вдоволення мого демона точности"...

І через те волімо читати сторінки з „Нечестивих квітів" на полицях антикварів на надбережній Сени, ніж побільшені до величезних розмірів із них цитати на стінах. Література таки не підходить до метод торговельної реклями.

Юрій Косач.

„ВОЛИНЬ" УЛАСА САМЧУКА ПЕРЕД ЗАВЕРШЕННЯМ.

Нас інформують, що Улас Самчук викінчує нову повість-роман п. н. „Батько і Син", що творить третій і останній том його відомої трилогії „Волинь".

ДІМ ЛЕСІ УКРАЇНКИ.

Останнє число „Нової Хати" приносить репортаж з Колодяжного, де жила і працювала Леся Українка. Дім цей перейшов у чужі руки. Перед українським громадянством виринає питання цей дім викупити. Це можливе, зважився, що ціна розмірно невисока. Гадаємо, що самі жінки повинні дати почин комітетові, який занявся би тією справою і якнайскорше будинок викупив. Додаймо, що сам дім має чималу архітектурну вартість як зразок українського стилю.

ЗБІРКА ОРИГІНАЛЬНИХ НОВЕЛЬ.

Це новелі франц. письменника Марселя Арляна „Найкращі з наших днів". Французька критика звертає увагу, що Арлян відходить від клясичного типу французьких новелістів, що вважали за свій обовязок оповідати і звертається до методи анґлійки Менфільд, що була під впливом Чехова. Новелі Арляна мають на меті відтворити людське життя в його сірині, в незмінности і серед загальних рис віднаходити те, що можна назвати долею, призначенням. Одне з цих оповідань „Свідок" змальовує у незвичайно ніжно почування дружби між двома приятелями з приводу заручин, тоді, коли одного з них зїдають заздрощі. Тема — стара і читач не може вийти з дива, як автор творить з неї цілу низку нових почувань.

—o—

Літературна хроніка.

НОВЕ ЧИСЛО „МИ".

Відомий літерат. журнал, що виходить у Варшаві, видав свій VII-ий том за осінь 1937 р. Є це гарна книга на 224 ст., на доброму папері, як і попередні, зразкова типографічно. З поезій маємо вірші Н. Лівицької-Холодної з останньої її збірки „Сім літер", що й досі не дійшла до наших рук; переклади з Горація М. Зерова з невиданого рукопису, вірш Гординського і його переклади з Верґарна зроблені із справжнім розмахом, до яких додана вдумчива студія про бельґійського поета, крім цього є вірші Я. Дригинича. Л. Крижанівський продовжує свою повість „Історія одного вагону". Б. Ольхівський продовжує свої роздумування про „Вільний нарід" на тему державництва й народництва. Повних 60 сторінок займає переклад новелі сучасного німецького письменника Боймельбурга, утриманої в дусі давнього пруського імперіялізму. Незалежно від літературної вартости поодиноких речей і [illegible] свідомого їх добору в одному дусі, ввесь том робить враження випадкового альманаху з надто малою кількістю співробітників. Якби те саме видавництво давало в кожному томі якийсь твір одного письменника то могло би справді збагатити нашу літературу і допомогти авторам, що не можуть найти видавців.

ВЕЛИТЕНСЬКА ПРАЦЯ ВРХЛІЦЬКОГО.

У „Прагер Прессе" з 11-го п. м. находимо прецікавий лист славного чеського письменника Ярослава Врхліцького написаний до німецького історика мистецтва А. Доната, коли цей прохав деякі бібліографічні дані для своєї статті про Врхліцького. „В останніх 10 роках (від 1893—1903) я видав назагал: оригінальних поезій 25 томів, драм 8, оперових текстів 4, прози 3 томи, перекладів з поезії 47 томів — разом 87 томів. „Щодо моїх плянів на майбутнє то не можу вам нічого важнішого сказати, бо живу з дня на день, схоплюю те, що приносить мені хвилина і не роблю ніяких плянів, головно великих..." Врхліцький нагадував своєю невтомною працею Франка і засвоїв чеській літературі багато з архитворів всесвітньої поезії.

СТОРІНКА БЕЗ ПОЛІТИКИ.

Карлики.

В Льондоні недавно появилася книжка „Зі світа карликів“ двох авторів В.Бодіна й Б.Гершеля, яка являється справді дивною, бо вперше автори займаються цікавим малим народом. Автори кілька літ працювали й збирали потрібний матеріял в ріжних архівах і музеях, всюди де тільки находяться сліди найменших людей.

МІЛІОН ЛЮДЕЙ — ОДИН КАРЛИК.

Зі статистики, яку автори подають, виявляється, що щойно на міліон нормальних людей припадає один карлик-ліліпут. Кожна нормальна людина може стати батьком або матірю карлика й ніяке дитя, очевидно нормального вигляду, не має певности, що не стане ліліпутом. Одначе діти ліліпутів завсіди є нормального росту й перевищають ростом своїх батьків вже в дитячому віці.

ЗІСТЬ ЗА ОДНОГО Й ПІВ.

Хоча карлики невеликі ростом, всетаки у них більший апетит як у дорослої людини. Причину великого апетиту у карликів треба добачувати в тім, що їхній метаболізм (переміна матерії) є вищий півтора разу. Наслідком цього карлик вість нараз двацятьпяту частину своєї ваги й випе стільки води, що міг би в ній втопитися. Один такий мужчина, високий 3 стопи й 9 пальців, зїв вечерю, що складалася з 7 страв (був в цім і порядний кусник „бефштеку“) й випив одну літру вина і на ньому не можна було нічого замітити.

МАЛІ БАБУСІ.

У Злучених Державах живе тепер десять жінок не більших як чотирилітня дитина, які одначе є матерями чудових, правильно розвинених дітей, дві з них є вже навіть бабусями. Одна з них висока на 1 метер; саме стільки висока трилітня дівчинка. Друга, висока як девятьлітня дитина. Найвища з цих матерей має 128 цм., найменша тільки 84 цм.

НАЙМЕНШИЙ БАТЬКО.

В Америці живе також і найменший батько на світі та імовірно ще й в історії людства взагалі. Високий тільки на 63.20 цм. 22 відсотки ліліпутів жениться, з того 56 відс. бере собі ліліпутки і 44 відс. жениться зі звичайними великими жінками. Відома подія в цілім світі про славного віденського ліліпута Германа Ульптіса, що на початку цього століття зробив велике турне по Америці. Він мав двоє дітей, сина й дочку.

Його син, високий 186 цм., брав дуже часто зі собою до театрів батька, якого ніс на руці немов малу дитину й платив білет тільки за себе. Батько йшов даром. Одначе найчудачніше є життя шотляндської велитенки, пані Фріманової, її мужа-ліліпута та любовника велитня. Обманюваний муж був високий 101.8 цм., його дружина, саме удвоє стільки, себто 203.6 цм., а її еспанський любовник 221.2 цм. Очевидно, що це скінчилося трагічно!

ІСТОРИЧНІ КАРЛИКИ.

Книга наводить безліч випадків з історії фенікійців, египтян, греків і римлян. Тиберій, Доміцій, Олександер Строгий і Геліоґабаль мали на своїх дворах багато карликів. Доміціян навіть приказав їх вивчити на гладіяторів і з цілим двором узяв участь на їх виступах на арені і від сміху аж на землю падав. Марк Антоній мав ліліпута, на імя Сизиф, який був нижчий, як 62 цм. Ціцеро мав найбільшого суперника в красномовстві — ліліпута, високого на три стопи. Це був Ліціній Кальв, римський шляхтич. Коли він говорив на площі до народу, мусів завсіди вилізти на підставець стовпа, щоб було його видно.

ІСТОРИЧНІ КОРОЛІ КАРЛИКИ.

Історія згадує кількох королів-карликів. Одним із них був Пилип Малий, батько Карла Великого. Другим був Атилля, король гунів, дальше Володислав І. польський, званий „Локеток“, якого прізвище характеризує його величину. Дальше згадує книжка про Карла III., короля Сицилії й Неаполю. Всі ці володарі, хоч були невеликі ростом, все таки відважними войовниками і переможцями.

ДВОРЯНИ КАРЛИКИ

В старім віку, а також і в новім ліліпути були необхідні на дворах шляхтичів і королів. До найцікавіших ліліпутів XVII. століття безсумнівно належить Р. Гібсон, маляр мінятур і також Джефрей Гудсон. Образи першого висять в ґалеріях поруч з образами Рафаеля, Ван Дайка, Рембрандта та інших. Оба ліліпути були власністю королеви Генрієти Марії, дружини Карла І-го, англійського короля. Королівна мала ще й гарну ліліпутку Іванну Шеферд, яка була висока на 3 стопи й 10 пальців, саме стільки, що й Ґібсон. Тому, що вони закохалися в собі, королівна зробила для них парадне весілля. Ці карлики мали опісля девять нормально розвинених дітей. Гібсон умер в 1690 р. маючи 75 літ, його жінка умерла 19 літ пізніше, маючи 89 літ. Ізабеля Д'Есте мала на своїм дворі цілу кольонію карликів, яким дала окремі кімнати на мешкання. Ці кімнати можна ще й тепер оглядати в королівській палаті в Мантові. Її сестра Беатріче назвала крило замку, де жили карлики „мешкання велитнів“. Її облюбленою карличкою була Морґантина, яка була дуже гарна, але при тім трохи дурна. Беатріче цілі дні перебувала в товаристві цих карликів і бавилася з ними наче дитина зі своїми ляльками. Найбільша забава на дворі була тоді, коли хтось крикнув: „Морґантино, перейди потік!“ Тоді вона у своїй дурноті підносила суконку вище голови, зовсім не встидаючись своєї наготи.

ҐАРІБАЛЬДІ Й КАРЛИК.

Коли Ґарібальді був на Сицилії, починаючи свою боротьбу за обєднання Італії, зголосився як доброволець один карлик. Військова комісія вважала його за дитину й тому не приняла його до війська. Це розгнівало карлика так, що він почав домагатися авдієнції у самого Ґарібальдія. Він похвалив карлика за його патріотизм, але теж не приняв його до війська. По перших боях зголосився карлик знову і то просто до Ґарібальдія. З гордістю показував на рану, яку мав на спині. Ґарібальді на це відповів, що нарід не потребує таких вояків, які були поранені в спину, утікаючи з поля битви. По слідуючій битві прибіг карлик знову перед Ґарібальдія, випрямив своє тіло високе 3 стопи й 9 пальців, і показуючи на груди, сказав: „Я знову, ґенерале, ранений — але тепер у груди...“ Сказавши це, упав і вмер. Згинув за батьківщину, яка була найбільшим його ідеалом... (Б).

Мері й Лілі — дві амбітні слонихи.

Перед кількома днями відбувалася в одному з париських цирків вистава, підчас якої трапилася подія, що наробила багато клопоту цирковій прислузі та поважно занепокоїла публику. Підчас точки, в якій виступало шість слонів, чотироножні актори показали публиці направду гарні штуки. В одному менті 45-літня слониха Мері затанцювала на арені вальса. У тій самій хвилині інша слониха Лілі (33 літ) підняла свою трубу й почала силоміць випихати Мері з арени у напрямі стайні.

Ясно, що на таку несподівану інтервенцію Мері не хотіла ніяким чудом погодитися і між слонами виявився гарячий бій. Перемогла Мері і випхала Лілі на коридор перевертаючи при тому буфет розложений на коридорі, який провадив до стаєн. Потерпіли при тому ще й інші предмети та уряджения приміщені на коридорі. Одначе обі слонихи не пускали одна другої, счіпившися трубами і не зважаючи на перестрашених несамовитим гамором інших звірят, дійшли аж до своїх пристановищ у стайні. На щастя там звірі замоталися в дротяну сітку, яка висіла згори.

Із сітки не легко було освободити обох слонів, одначе приневолені спільною бідою до згоди, оба слони швидко успокоїлися. Лілі була вдоволена, що не дала Мері танцювати вальса, який уважала своїм привілеєм, зате Мері почувала себе переможцем, бо викинула Лілі з арени до стайні.

Перелякана спершу публика швидко успокоїлася, вдоволена, що замісць шаблонової цирковоі програми мала змогу побачити двобій амбітних слониць. Обі противниці також швидко успокоїлися і в якнайкращій згоді докінчили після перерви свою пописову точку.

—o—

РАДІО-ЧИСЕЛЬНИК.

В англійському парляменті зголосили внесок, щоб увести в ужиття спеціяльні радіочисельники. Автор цього законопроекту доказує, що брати всіх радіоаматорів під одну мірку несправедливо, бо один користується своїм приймачем кілька разів денно, інший ледви два-три рази на тиждень.

Проект передбачує створення нового чисельника, що його інсталюватимуть при радіоприймачах. Коли власник апарату пустить свій приймач у рух, одночасно урухомлює теж і чисельник, який починає числити час слухання авдицій. У точно означених речинцях ходитимуть по домах власників радіоприймачів окремі урядовці, які відчитуватимуть радіочисельники. На тій підставі власник дістане згодом рахунок за вживання приймача і платитиме за радіо так, як платить за воду, електрику, ґаз і т. д.

Представники англійської центр. радіоспілки („ВВС“) заявилися проти проекту. Вони доказують, що інсталяція чисельників на всіх апаратах, буде дуже дорога. Крім того власники апаратів почнуть користуватися ними куди менше, як досі. Це відібється, очевидно і на самих авдиціях, коли їх мало хто буде слухати і на інтересах радіових фірм, які матимуть обмежені замовлення.

БІБЛІЯ У НОВІЙ РЕДАКЦІЇ.

Небаром вийде в Англії біблія в зовсім новій редакції. Видавці хочуть дати біблії форму повісти, яку можна буде читати з більшим зацікавленням як досі. Всі повторення та нудні списи імен викинуть зовсім.

Прозу друкуватимуть так, як прозу, але вірші окремими рядками. Старий завіт буде виданий окремими томами, починаючи від історії і кінчаючи на пророках. Текст збережуть давній, одначе для деяких книг, як нпр. для Соломонової „Пісні Пісень“ зладили новий переклад.

На вступі кожної нової книги буде поданий час, коли вона й ким була написана. Всі неясні місця матимуть окремі пояснення.

—o—

БАНДИТИЗМ У МЕКСИКУ.

До Ню Йорку прийшла перед кількома днями телеграма про незвичайно очайдушний і незвичайно жорстокий бандитський напад на ціле містечко. Цей напад незвичайний навіть як на американські умовини. На містечко Амеайко, яке начислює 2.000 населення, напала банда розбишак і зруйнувала місто не залишивши досліввно каменя на камені.

Грабіжники перерізали спершу телеграфічні проводи і перервали телефонічне получення, відтак підпалили мерію, били мера, розграбили більшість магазинів, банк і вкінці кинулися на ресторани і шинки.

Після того почалися в місті правдиві заххаалії. Розбійники переходили з дому до дому, вбивали й зґвалтували жінок, не ощаджуючи при тім малолітніх.

Тільки відділ кінноти перешкодив в дальших грабежах і оргіях та розбишаки пустилися чимшвидше на втеки.

Мусоліні в Мінхені.

У суботу в год. 10. передполуднем Мусоліні із почотом приїхав до Мінхену.

На двірці ждав на Мусолінія канцлер Гітлер в окруженні всього уряду. Після привитання Мусоліні всів до повозу та переїхав вулицями Мінхену до приготованих для нього апартаментів. Здовж усієї дороги стояли рядами обабіч вулиць відділи СА і СС, що витали Мусолінія окликами в його честь. Вулиці міста прибрані тисячами німецьких та італійських прапорів. По дорозі, куди переїздив Мусоліні, стояли орхестри, що грали італійський і німецький гимн.

Із двірця Мусоліні серед невмовкаючих окликів і звуків музики приїхав до палати князя Карла, де приготовили для нього апартаменти. В палаті ждав Мусолінія президент баварського уряду Зіверс, який ввів гостя до призначених для нього апартментів.

Алькоголізм стелить ліжко сухотам.

НОВИНКИ.

— Чергове число „Діла" з причини свята Воздвиження Чесного Хреста, яке припадає в понеділок, появиться у вівторок з датою 29. ц. м.

— Затверджені владою КУРСИ КОСМЕТИЧНІ Стефанії Гаврисевич під проводом д-ра Е. Дурделя та інж. хемії, Львів, Коперника 42 А, тел. 272-18. Додаткові записи приймаємо до 5. жовтня. Окремі курси лічничого масажу тіла і руханки. 1685 4—6

— Фабрика суконних матеріялів „Лещків" має всі дані на те, щоб виперти з краєвого ринку чужинні вироби першої якости. Вовна вживана нею має такі прикмети тривкости, що швидше комусь знудиться убрання, ніж знищиться. Зверхній вигляд виробів із Лещкова не ріжниться нічим від англійських матерій — вони звертають увагу своєю непересічною елегантністю, оригінальними і дискретними колірами. Відомо, що наші селяни з околиць Белза, заняті в цій фабриці, дають свою совісну працю. Матерії з Лещкова це не дешеві вироби обчислені на легкий збут, а найкращі зразки волоконного промислу.

— Вкоротці появляться на ринку ШТУЧНІ КОВБАСНИЦІ, виробу одинокої української механічної фабрики паперового опакування і складу паперу ТО-П, М. АТАМАНЮК — СТ. МУРИН, Львів, Городецька 36.

— Важна пригадка Батьківським Кружкам. Батьківські Кружки, що ведуть акцію дожилювання шкільної молоді, повинні раз-у-раз мати на увазі, що в тій акції перше місце мусить займати пастеризоване молоко „Маслосоюзу". Чому? Тому, бо воно є не тільки знаменитою поживою, але рівночасно — позбавлене всіх хороботворчих бактерій — дає достаточну запоруку перед пошесними недугами, які кожнорічно, головно восени, є великою загрозою для нашої молоді.

— Панам — паням — панночкам і молодцям пригадуємо, що в суботу 9-го жовтня в салях „Народнього Дому" у Львові всезагальна зустріч на Рідношкільних Осінніх Вечерницях, уладжених Кружком ім. Шевченка. Початок в 9. год. вечора. Першорядна музика, добірний і дешевий буфет, знаменита забава, а в додатку — заробить на цьому Рідна Школа! Тому хай добре всі затямлять собі, що 9-го жовтня мають вже занятий вечір: ідуть на Осінні Рідношкільні Вечерниці Кружка ім. Шевченка!

— Краєвий Комітет Допомоги Українському Студентству у Львові повідомляє, що канцелярія Комітету міститься при вул. Чарнецького 26, І. пов. Урядові години кожного дня від 11 — 13 і від 16—18 год. В неділі і свята від год. 11—12. Канцелярія полагоджує всі справи, звязані з допомогою українському студентству. За Президію Краєвого Комітету Допомоги Українському Студентству: Д-р Павло Цимбалістий, голова. Д-р Константин Чехович, секретар.

— Загальний з'їзд Союзу Українок. Дня 9-го й 10-го жовтня ц. р. відбудеться у Львові загальний з'їзд Союзу Українок з такою програмою: 1) Відкриття загального з'їзду; 2) Звіти з діяльности головного виділу; 3) Реферат голови М. Рудницької: Союз Українок у звітовому році. (Підсумки праці й напрямні на майбутнє); 4) Дискусія над звітами; Академія в честь Лесі Українки. Неділя: Богослуження. Продовження дискусії з попереднього дня; 5) Ухвалення членської вкладки; 6) Звіт контрольної комісії; 7) Вибори нового виділу і контр. комісії; 8) Звіт резолюційної комісії й ухвалення резолюцій; 9) Внески.

— Дня 28. IX. ц. р. в год. 19. відбудеться в домівці Союзу Українок (Сикстуська 46) реферат п. О. Залізнякової про Міжнародній жіночий кооперативний конгрес у Парижі. На реферат запрошує всіх членів Головний Виділ.

— Посвячення памятника о. Віктора Матюка. Гр.-кат. парохіяльний уряд і читальня „Просвіти" в Карові, пов. Рава Руська, залізнична стація Угнів, уладжують в неділю 3. жовтня ц. р. церковно-народнє торжество посвячення памятника на могилі композитора-громадянина о. Віктора Матюка, колишнього пароха в Карові, з нагоди 25-ліття його смерти. Програма торжества: На церковному майдані в 11. год. передполуднем: Торжественну Службу Божу відправить Перемиський владика Йосафат Коциловський в асисті духовенства при співі львівського хору „Сурма" під орудою дир. О. Плешкевича. Коло нагробного памятника в 1. годині вполудне: заупокійна панахида, складення вінків; відкриття і посвячення памятника з промовами і співами. В місцевій читальні „Просвіти" в 5. годині звечора: концерт із творів о. Віктора Матюка. Виконавці: д-р Ст. Людкевич (відкриття) і д-р Б. Кудрик (реферат); львівський чоловічий хор „Сурма" під орудою дир. О. Плешкевича (12 пісень); оперовий співак д-р В. Тисяк (3 сольоспіви); фортепіяновий доступ — д-р Б. Кудрик. Добровільні датки на торжестві та вступи на концерт (50 сот. до 1.50 зол.), призначені на кошти памятника.

— Річне свято української кооперації у Львові. З нагоди річного свята української кооперації відправиться заходами Товариства Українських Кооператорів у четвер 30. вересня в год. 8. рано в Успенській церкві при вул. Руській

торжествене богослуження на інтенцію української кооперації, на яке Товариство запрошує своїх членів і ширше українське громадянство міста Львова. — В неділю 17. жовтня в год. 12. вполудне відбудуться сходини членів Товариства Українських Кооператорів і запрошених гостей у домівці РСУК, Техніцька 1, присвячені святові кооперації, при чім буде влаштована в салях РСУК вистава кооперативної книжки і преси, яка потріває три дні. — В суботу 23. жовтня від 9. год. веч. відбудеться в салях Народнього Дому „Кооперативний Равт“, подрібна програма якого буде оголошена пізніше.

— Хто виграв на льотерії? В нинішнім тягненні впали виграні на такі числа: 5.000 на ч. 68980; 10.000 на ч.: 8413 69976; 5.000 на ч.: 13637 14664 92799; 2.000 на ч.: 9804 36530 54514 54772 60073 80028 82924 84115 93603 125666 129734 153336 159278 188391; 1.000 на ч.: 4309 7180 14372 22422 29317 33269 34352 42149 59079 59901 62084 66408 75111 78845 103626 127069 135711 140548 144651 149826 159165 163852 173734 173906 174053 174845 174867 175487.

— Звільнили зі слідчої вязниці в Станиславові (22. ц. м.) арештованого перед 3 і пів місяцями п. Михайла Дяченка, директора районової молочарні в Боднарові, жертву голосного крівавого нападу збаламученої шляхти на місцеву читальню „Просвіти“. Звільнений має двічі в тижні зголошуватися на постерунку поліції в Боднарові.

— Заклик університетської влади до академічної молоді. У звязку з протижидівськими ексцесами, які почались знову у львівському університеті, ректорат видав відозву до академічної молоді, звертаючи її увагу на недопускальність всякого роду насильств. Одночасно ректорат повідомляє, що в університеті побільшено порядкову сторожу і скількість возних та закликає молодь підпорядкуватися всім розпорядкам університетської влади.

— Які в нас поштові урядовці. На лаві обвинувачених перед окружним судом у Стрию як апеляційним судом засіли: о. Олександер Ілевич, греко-католицький парох Спаса, його жінка Марія, донька Олена Желехівська та зять Ст. Желехівський, громадський секретар у Спасі. Їх потягнули до відповідальности за зневагу урядовця Гугона Карста, управителя поштової агенції, підчас урядування. Обвинувачені заперечили вину й заявили, що цілу подію викликав якраз Карст своєю нетактовною поведінкою у відношенні до обвинувачених як сторін у будинку поштової агенції. Карст викрикував під адресою обвинувачених: „Гайдамаци, безсоромні, марш“ і інші епітети. З актів виявилося, що Карста вже раз засудили за тяжку зневагу обв. Желехівських. Городський суд у Рожнітові, що розглядав справу в першій інстанції, не дав віри зізнанням Карста і приняв, що подію викликав Карст своєю поведінкою та звільнив усіх обвинувачених від вини й кари. Окружний суд у Стрию затвердив присуд першої інстанції.

— За грошеві зловживання арештовано в податковім уряді в Заверцю двох скарбових урядовців, Юрачка і Красновську. Подробиці держать покищо в тайні.

— Нові виглляди для радіослухачів. Коли ще недавно пересічний слухач радія не міг дозволити собі на купно супергетеродини через дуже високу ціну, нині мрії про такий приймач уже легко здійснити. Завдяки заходам лябораторії краєвої фабрики Телефункен, випродуковано супергетеродини в ціні звичайних радіоприймачів. Це суперфеномен, правдивий феномен техніки і ціни, збудований на солідним пристрою, що є підставою кожного доброго приймача. Сам пристрій дає змогу зібрати і пляново розмістити цілий ряд прецизійно-технічних удосконалень, що запевнюють на довгі літа якнайкраще ділання приймача. Колиж йде про тон, то так він став вже широко відомим добрим тоном Телефункена, який добули завдяки прецизійности голосника з широко-стяжковою мембраною, спеціяльною акустичною скринькою і багатьом іншим удосконаленням, що все це разом дає гарантію доброго і чистого відбору. Зокрема на увагу заслуговує велика селективність, до якої дійшли не через побільшення обводів, але через пристосування спеціяльних високовартісних обводів з пізками на залізних стрижнях. Цим запевнено максимальну селективність при доброму тоні. Саме це треба оцінити самому і то тільки тоді, коли будемо їх слухати, оглядати й порівнювати.

—o—

Спорт.

СТАТУТ

чаші, яку жертвувала Редакція „Діло“ у Львові, для переможців у змаганнях наколесників на шляху: Львів—Пісочна—Львів, 90 км.

1) Чаша є нагородою переходовою для переможця у змаганнях на шляху: Львів—Пісочна—Львів, 90 км.

2) Чашу на власність добуває змагун, який тричі під ряд добуває перше місце, або у 5-ох роках тричі перше місце.

3) Якщо один і той самий змагун не добуде чаші тричі у 5-ох роках, тоді чаша переходить на власність Спорт. Т-ва, котрого змагуни добули найбільше перших місць.

4) Чашу на переховання бере рікрічно Товариство переможця.

5) На 14 днів перед змаганнями чаша мусить бути звернена організаторам змагань.

6) Організатором змагань кожнораэово є С. Т. „Україна“.

7) У змаганнях можуть брати участь тільки наколесники, члени українських спортових товариств.

ПРОГРАМА НЕДІЛЬНИХ ЗМАГАНЬ.

Грище Чорних: год. 2. попол. перегляд копунів України: Україна II — Юніори; год. 3.30 попол. змагання за мистецтво Окружної Ліги: **Україна — Погонь (Стрий).**

Грище на Погулянці: год. 10. рано. Змагання за мистецтво Ц-кляси: Степ — Прапа Польська.

Луговий Город: год. 11 рано змагання за мистецтво Ц-кляси: Луг — Отшелеп (Перемишляни).

Грище на Клепарові: год. 11.30 рано мист. Ц-кляси: Зоря — Ютшпя.

ПРОГРАМА ЛЕГКОАТЛЕТИЧНОГО ДВОМЕТЧУ СОКІЛЬСЬКА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ — РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ К. Л. К.

Неділя дня 26. вересня 1937:

1) Відкриття змагань год. 10; 2) Мет диском жінок 10.30; 3) Скок увисочінь мужчин 10.30; 4) 60 м. жінок 10.50; 5) 100 м. мужчин 11; 6) Стусан кулею мужчин 11.10; 7) Скок удовжінь жінок 11.10; 8) 1.500 м. мужчин 11.30; 9) 200 м. жінок 11.40; 10) Стусан кулею жінок 11.40. 11) Трискок мужчин 11.50; 12) Гінці 4x60 жінок 12.10. 13) Мет диском мужчин 12.15; 14) Гінці 400x300x200x100 м. мужчин 12.35; 15) Мети у відбиванці С.-Б. — К. Л. К. 12.45. — Перерва.

1) Скок удовжінь мужчин год. 15; 2) Мет ратищем жінок 15.10; 3) 100 м. жінок 15.20; 4) 200 м. мужчин 15.30; 5) Скок увисочінь жінок 15.40; 6) 40 м. мужчин 15.45;7) Мет ратищем мужчин 15.55 8) 5.000 м. мужчин 16.10; 9) Гінці 200x100x75x60 м. жінок 16.30; 10) Гінці 4x100 мужчин 16.45; 11) Закриття Змагань і вручення нагороди.

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає.

Театри.

Великий Театр:

Неділя 26. IX. год. 3.30 попол. „Король волоцюг“; год. 8. веч. „Король волоцюг“

Понеділок 27. IX. год. 8. веч. „Король волоцюг“.

Вівторок, 28. IX. год. 8. веч. „Король волоцюг“.

Театр Рімнородностей:

Неділя 26. IX. год. 8. веч. „Де чорт не може“.

Понеділок 27. IX. год. 8. веч. „Де чорт не може“.

Вівторок, 28. IX. год. 8. веч. „Де чорт не може“.

—

Український Народній Театр ім. І. Тобілевича:

ГАЛИЧ:

26. IX. Шаріка.

З Галича їде театр до Ходорова, Жидачева, Рогатина і Бережан.

Український Народній Театр ім. М. Садовського.

МИКОЛАЇВ.

26. IX. Ніч під Івана Купала.

ШИРЕЦЬ:

27. IX. Хмара.

28. IX. Маруся Богуславка.

29. IX. Гейша.

30. IX. Ніч під Івана Купала.

ЛЬВІВ (Павільон Жид. Театру).

1. X. Хмара.

2. X. Маруся Богуславка.

3. X. год. 3.30 попол. Ой не ходи Грицю...; год. 8.15 Ніч під Івана Купала.

Білети в Союзному Базарі.

КІНА.

АПОЛЬО: „Винуватець“.

АТЛЯНТИК: „Володарка пущі“ (у природних барвах).

ВАНДА: „Кенігсмарк“, „Жінка без маски“.

ГРАЖИНА: „Бльонд Кармен“ з Мартою Егерт.

ЕВРОПА: „Атака досвіта“.

КАСІНО: „Благословлена Земля“ з Павлом Муні.

КОПЕРНИК: „Знахор“ на осн. повісти Доленги-Мостовича.

МАРУСЕНЬКА: „Приречення“.

МЕТРО: „Малий льорд“ і „Циганське дівча“.

МІРАЖ: „Пропаще місто“.

МУЗА: „Королева танку“.

ПАКС: „Проважена“ і „Ординат Міхоровський“.

ПАЛЯС: „Княжа“.

РІЯЛЬТО: „Під твоїм чаром“.

РАЙ: „Королівський вальс“.

СВІТ: „Опир на продаж“ і ревія.

СТИЛЕВЕ: „Чарівниця зі Салому“, і ревія.

ТОН: „Рамона“.

УТІХА: „Пострах опери“, ревія „Арабські авантури“.

ХИМЕРА: „Зрадник“ (уперше у Львові).

ФОТОПЛЯСТІКОН:
(пл. Марійська 5).
„Каринтія“
Вертерзе — Ґмінд — Озіяхерзе.

ЗАКОРДОННЕ РАДІО.

Неділя, 26. вересня 1937.

БЕРЛІН 15.00 Італ. музика, 18.00 Розр. музика, 20.00, 21.00 „Дер Вільдшіц“ оп. Льорцінга, БУДАПЕШТ 12.30 Концерт оп. орх., 15.50 Сальон. музика, 17.00 Сольо на тарогато, 19.00 Форт., ВІДЕНЬ 11.45, 12.00 Симф. концерт, 15.40 Смичк. квартет, 18.00 Віденські перли, вес. муз. авд. 19.35 Спів, Таубер сопр., 20.05 Веселі мельодії, ДАЙТШЛЯНДЗЕНДЕР 14.00 Весела авд. для дітей, 14.30 Мадярська нар. музика, 22.30 Танк. музика, КОШИЦІ 16.00 Концерт військ. орх., 18.00 Для Закарпаття, 19.10 Циг. музика, МІЛЯНО 17.00, 18.00 „Вондер Бар“ оп. Качер-Фаркаш-Герцега, ПРАГА 17.00 Сальон. квартет, 20.05, 21.00 Галевий концерт, РАДІО ПАРІ 20.15 Пісні, 20.30, 21.00, 22.00 Театр Уяви, РИМ 20.40, 21.40 22.00 Розр. музика, 21.00 Комедія.

Понеділок, 27. вересня 1937.

БЕРЛІН 10.00 Для дітей, 14.15, 15.00 розр. музика, 19.15 Смичк. квартет цдур Двожака, 21.00 „Гайдн-Моцарт орх. концерт, БУДАПЕШТ 12.05 Хор, 13.00 Циг. музика, 19.25 Форт., 20.30 Сольо на гітарі, ДАЙТШЛЯНДЗЕНДЕР 14.00 16.00 Музика, 18.00 Сопран, форт., 22.30 Легка танк. музика, КОШИЦІ 18.00 Для Закарпаття, МІЛЯНО 17.15 Танк. музика, 19.00. 19.40 Легка і розр. музика, 21.00 Комедія, 21.40, 22.00 Орг. музика, ПРАГА 17.15 Шведська музика у вик. військ. орх., 18.15 Давні веселі пісеньки, 19.00, 20.00. 21.15 Орх. концерт, РАДІО ПАРІ 19.03 Форт., 19.30 Вок. концерт, 19.45 Віольончеля, РИМ 20.40 Розр. музика, 21.00, 22.00 Симф. концерт.

Вівторок, 28. вересня 1937.

БЕРЛІН 11.15 Розр. музика, 19.15 Квінтет, 20.10, 21.00 Орх. концерт, БУДАПЕШТ 12.05 Сальон. музика, 13.30 Спів, 17.30, 18.00 Циг. музика, 22.15 Розр. музика, ВІДЕНЬ 17.30 Спів, 19.40, 20.00 Веселі мельодії, 20.15 Легка музика, акордеон, гітари, ДАЙТШЛЯНДЗЕНДЕР 14.00, 16.00 Музика, 22.30 Тріо на флети, КОШИЦІ 18.00 Для Закарпаття, МІЛЯНО 17.15 Скрипка, 19.40 Легка музика, 21.00 Розр. концерт, 22.15 Концерт хору рим. базиліки, МІНХЕН 20.10, 21.00 „Прецйоза“ оп. Вебера, ПРАГА 12.20, 16.00 Орх. концерт, 17.20 Камер. музика, 19.10, 19.50 Концерт військ. орх., 19.55 Нар. пісні, 22.20 Легка музика, РАДІО ПАРІ 19.30 Форт., 20.30 Фр. пісеньки, РИМ 17.15 Танкова музика, 19.58 Розр. музика, 21.00, 22.00 Муз. вечір: „Прімавера фіорентіна“ муз. ком. Педролі „Нотурно романтіко“ муз. твір Пік-Манджагалія.

Середа, 29. вересня 1937.

БЕРЛІН 14.15, 18.00 Розр. музика, 17.00 Романтична музика, 20.10, 21.00 Віденські мельодії, 21.10 Орх. концерт, БУДАПЕШТ 12.05, 20.40 Циг. музика, 13.30 Сальон. музика, 17.25 Форт., 18.30 Скрипка, 22.05 Квартет, ВІДЕНЬ 15.15 Для дітей, 19.25, 20.00, 21.00 „Люїза Міллер“ оп. Верді, ДАЙТШЛЯНДЗЕНДЕР 14.00, 16.00 Музика, 18.00 Пісні Вольфа і Штравса, 20.10 Концерт дутих інстр., 22.5 „Епізоди“ Регера на форт. КОШИЦІ 20.20 „Сократ“ муз. авд. МІЛЯНО 17.15 Танк. музика, 20.40 Розр. музика, 21.00, 22.00 „Ромпікольо“ оп. Пієтрія, ПРАГА 16.35 Концерт дутого квінтету, 21.00 Орх. концерт, РАДІО ПАРІ 18.15 Гумор, 19.30 Пісні, 19.45 Форт., 20.30, 21.00, 22.00 „Беатріче“ оп. легенда Месажера, РИМ 17.15 Лір. пісні 18.30 Розр. музика, 21.00 Віольончеля 21.50, 22.00 Орх. концерт.

ЛЬВІВСЬКЕ РАДІО.

Неділя, 26. вересня 1937.

8.00 Сигнал часу, 8.03—8.37 Раніщня авдиція, 8.35 гр. пл., 8.45 Що я бачив у Познанщині, 9.00 День залізничника (промова мін. Ульриха), 11.00 Музика для всіх із гр. пл., 11.57 Сигнал часу, 12.03 Симф. поранок, 13.00 Вересень у львів. театрі, 13.10 Розр. концерт; у перерві коло год. 14.00 „Обезпечення" 14.00 Новеля Сенкевича, 15.00 Хосеч, 15.30 Для села: Огляд ринків рільних продуктів, Свято виноозборів у Чорткові та Заліщиках, Музика з гр. пл. Фіз. виховання це здоровля села, 16.30 Курпівські пісні, хор, капеля, 17.00 Театр Уяви: „Мандрівник і любов" комедія Поль Морана, 17.38 Репортаж із життя, 18.00 Підвечірок при мікрофоні, музика спів; у перерві коло год. 18.55 „У столиці нової Португалії", 20.00 Концерт солістів: спів, 20.35, 21.40. 21.41 Форт., Спортові вістки, 20.40 Політ. огляд, 20.50 Веч. денник, 21.00 „Залицяння чорта" на основі Неп. Камінського написав Я. Маєн, з муз. іл., 22.00 Скрипк. рецитель Марі Марко, 22.30 Пісні у вик. Е. Бендера (бас) у супр. форт., 22.50 Ост. вістки, 23.00 Танк. муз.

Понеділок, 27. вересня 1937.

6.15—8.00 Раніщня авд., 11.15 Для шкіл: Білий вугіль. Твори Носковського з гр. пл., 11.40 Бетовен: Соната ф-дур оп. 10. ч. 2., 11.57 Сигнал часу, 12.03 полудн. денник, 12.15 Р. Штравс: Вальс — Інтермецо, гр. пл., 12.25 Легар: Попурі з оп. „Царевич" і „Фридерика", гр. пл., 12.40 Електротехніки, 13.55 Легка музика з гр. пл., 14.55 Львівська біржа, 15.00 Великі співаки, з гр. пл., 15.35 15.45 Господарські вістки, 16.00 Мала важна ісхорка, 16.15 Розр. концерт, мандолиністи. 16.45 Фейл.: Спортові звичаї, 17.00 Форт., спів, 17.50 Пуща восені, 18.00 Фейл.: Бурса і церковця нагорі, 18.10 Сучасна симф. музика з гр. пл., 18.30 Радіотехнічні актуалії, 18.40 Програма на завтра, 18.40, 19.45, 19.50 19.52 Спорт, 18.50, 20.55 Актуальна гутірка, 20.00 Танк. музика. 20.45 Веч. денник, 21.00 „Німфи над озером Гоплом" опера К. Курпінського; у перерві коло год. 22.00 „Доктор Петро" опов. Жеромського, 22.50 Ост. вістки, 23.00 Із спікерового альбума.

Вівторок, 28. вересня 1937.

6.15—8.00 Раніщня авд., 11.15 Для шкіл: „Трачи на Черемоші" словно-муз. авд., 11.40 Ґріґ: Лірична сюїта оп. 54., гр. пл., 11.57 Сигнал часу, 12.03 Полудн. денник, 12.15 Інформаційна газетка в українській мові, 12.25 Легкий орх. концерт, 13.55 Легка музика з гр. пл.; у перерві в год. 14.03 Гутірка ККО, 14.55 Львівська біржа, 15.00 Римський-Корсаков: „Шехерезада" симф. поема з гр. пл. 15.40 Львівські біжучі вістки, 15.45 Господарські вістки, 16.00 Історична загадка. для старших дітей. 16.20 Спів, форт., 16.45 Фейл.: „У Мацейовичах". 17.00 Концерт фільг. орх., 17.50 Турист. гутірка, 18.00 Фінансові актуалії, 18.10 Ванда Ляндовська грає, гр. пл., **18.25 Літературні хвилини: „Народини пісні" на осн. Коцюбинського в опрацюванні д-ра Кисілевського,** 18.40 Програма на завтра, 18.45, 19.50, 19.52 Спорт, 18.50 Актуальна гутірка, 19.04 „Буде краще" скеч, 19.15 Віольончеля, форт., 20.00 Розр. концерт, орх., Данів хор; у перерві коло год. 20.45 Веч. денник, хліборобські вістки, 21.45 „Доктор Петро" опов. Жеромського, 22.00 Камер. концерт, 22.50 Ост. вістки, 23.00 Концерт бельканто.

Середа, 29. вересня 1937.

6.15—8.00 Раніщня авд., 11.15 Для шкіл: Де живуть недуги, Веселі пісоньки з гр. пл., 11.57 Сигнал часу, 12.03 Полудн. денник, 12.15 Граніхштедтен: Попурі з оп. „Орлов", гр. пл., 12.45 Концерт розр. орх., 13.53 Розр. музика з гр. пл., 14.45 Із нашої бібліотечки: Історія одної книжки „Країна діточих літ", 14.55 Льв. біржа, 15.00 Верді: I. дія з „Аїди", гр. пл., 15.40 Львівські біжучі вістки, 15.45 Господарські вістки, 16.00 Поетичний відгомін „Ляльки" (Сонети С. Годлевської), 16.15 Хор і дута орх., 16.45 Зміни в червоній армії, 17.00 Спів, скрипка, форт., 17.50 Про авто та шофера, 18.00 Хвилина бюра студій, 18.10 Боднарська музика в гр. пл., 18.40 Програма на завтра, 18.45, 19.50, 19.52 Спорт, 18.50 Актуальна гутірка, 19.00 Гумор, 19.05 „Моцартові мельодії" муз. монографія, гр. пл., 20.00 „Гура! Увертюра" легка муз. авд., муж. хор. 20.45 Веч. денник, 20.55 Актуальна гутірка, 21.00 Шопенівський концерт у вик. Л. Мінцера. 21.45 „Доктор Петро" опов. Жеромського, 22.50 Ост. вістки, 23.00 Танк. музика з гр. пл.

БІРЖА.

Львів, 25. вересня 1937.

Гроші.

Купно-продажа: Бельги бельг. 89·33, 88·90, Доляри американські 5.30·00, 5.27·50, доляри канад. 5.29·50—5.27·00. Фльорени гол. 293·22—291·50, Франки фр. 18·32—17·82, Франки швайцарські 121·90—121·10, Фунти англ. 26·26—26·10, Гульдени данц. 100·20—99·80, Корони ч. 18·20—17·40, Кор. дан. 117·24—116·40 Кор. норв. 131·93—130·95, Корони шв. 135·38—134·40, Ліри італ. 23·10—22·30, Марки фінлянд. 11·61—11·20, Марки нім. 124·00 — 120·00, Шилінги австр. 98·00—96·00, Тель Авів 26·20—25·90, Марки нім. срібні 131·00 — 125·00

Акції.

4 і пів проц. внутр. 55·50, 55·40, 55·88, 4 пов. інв. 1 ем. нензот., 2 ем. 68·60, серія 81·75, 5 залізн. 58·00, 4 прем. дол. 38·25, консол. 58·75, 58·50, 58·25, дві ост. др.

Папери.

Банк Польський 107·25 Цукор 36·00 Вугіль 26·25, 26·05, Ліпьпоп 53·57, Моджеїв 9·80, Островець 26·25, Габербуш 42·50,

ЦІНИ „МАСЛОСОЮЗУ".

Львів, 25 вересня 1937.

1 кг. масла десер. бльок. без оп.	2·85 зол.
1 кг. масла бочков. вкл. в опак.	2·90 зол.
1 кг. експорт. зачет . .	2·90 зол.
молоко . . .	15—16 сот.
яйця	4·30 зол.

Тенденція слаба на масло й молоко на яйця звишкова.

ОПОВІСТКИ.

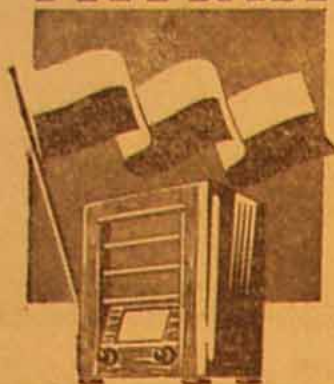
Торговельна Ґімназія Рідної Школи у Львові, Куркова 14 А. приймає вписи на **однорічний торговельний курс** для абсольвентів (-ок) середніх шкіл, до кінця **вересня ц. р.** Вписове зол. 10.— місячна оплата зол. 20.—. Початок викладів 4. жовтня. 1692 2—3

ВІДБІРНИКИ НАЙВИЩОЇ КЛЯСИ

PATRIA

Ультра селективний відбірник зі синхронізованими обводами. 4 лямпи. Люксусова скринька.

TEMPO

Богато обводовий люксусовий відбірник. Мінімальна податливість на перешкоди. 4 лямпи. Вдекшене строєння. Інструктована скринька.

MAESTRO

5 лямпова клясична супергеттеродина. 7 обводів. Змінна селективність. Телефонічний строєвий щит. Компенсація басів. Магічне око.

OPERA

Люксусова 6 лямпова супергетеродина. 7 обводів. 2 динамічні голосники. Компенсація басів, Магічне око. Змінна селективність. Телефонічний строєвий щит.

ELEKTRIT-RADIO

Можна дістати у фірмі ФОТО-РАДІО-ПАЛЯС, Львів, площа Марійська ч. 8.

Косметичний Інститут і Лябораторія
Д-ра О. ТУШИЦЬКОГО
Львів, вул. св. Софії ч. 3. Тел. 205-26

УСУВАЄ: аномалії цери, зроговатіння, пігменту волосся, близни, дзьоби по віспі і плями. Масажі, тривале усування морщин, жилаків і відморожень власною методою. Тривале усування оволосіння ніг катафорезою. Сталі рум'янці підшкірним запусканням краски (татуування). Урядово затверджені косметичні курси закордонної програми.

ЯПОНСЬКИЙ БІЛИЙ БОЗ

ПУДЕР З ПУШКОМ

в найmодніших красках
ціна зл. 1,25

Й. ШАХ ВАРШАВА

Незрівняний в якости пудер і крем
ЯПОНСЬКИЙ БІЛИЙ БОЗ
завдяки якому стає цера
ОКСАМІТНО-МАТОВА

На осінь солідні матеріяли на мужеські одяги і раглани — наймодніші жіночі сукні і плащі — шкільні мундурки у великому виборі поручає
МАНУФАКТУРА
ЛЬВІВ, пл. КАПІТУЛЬНА ч. 3.

ЧЕРЕЗ ДОМАШНІ СТУДІЇ ДО ПОПРАВИ СВОГО ІСТНУВАННЯ
Коресподенційні Курси Технічного Креслярства
інж. Г. Гаєвського, Варшава, пл. Трьох Хрестів 8.

РІЧНІ — вчать технічних рисунків, вишколюють креслярів (ок).
ВІДДІЛИ: машиновий, будівельний, мірничо-дороговий. По укінченні свідоцтва.

Наука слухова або коресподенційна.
Слухачі курсів дістають підручники і приладдя (циркли тощо) даром.
Оплата 15 зол. місячно. — Для бідних полекші.
Програми та інформації висилаємо даром. Почтова марка на відповідь.

ПЕРЕДОВА
Фабрика фортеп'янів і піянін
Т. Беттінг і С-ка
ЛЕШНО-ПОЗНАНСЬКЕ
поручає інструменти недосяжної якости. — Найдешевше купити безпосередньо у фабриці.
1687 5-30

КІР
Львів, Усійського 6
Тел. 280-88
Станиславів, 3-го Мая 4
ПЛЯНИ
КОШТОРИСИ
БУДОВИ

Жалюзії склепові всіх родів
також МЕТАЛЕВІ МЕБЛІ
поручає **Фабрика „FABROL"** Львів, вул. Б. Гольдмана ч. 3. Тел. 206-29
Ціни конкуренційні. Цінники на бажання.

Арт. столярська робітня
Г. ГАЛЬОВ
Львів, ул. Потоцького 58
ч. тел. 205-60

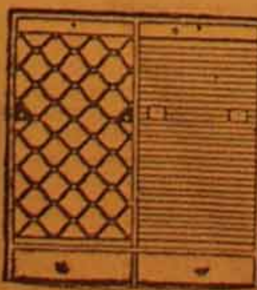
БРАТИ ДМИТЕРКИ
єдине українське конц. підпр. самох. перевозове
Львів, Ринок 43, тел. 272-48
виконує всякі перевози до всіх і усіх місцевостей в краю — дешево, скоро і солідно. Спеціальні авта для перевозу меблів, з відповідною кваліфікованою обслугою — дають гарантію найкращої доставки.
1428 13—40

ЯК БУТИ ЩАСЛИВИМ У ЩОДЕННОМУ ЖИТТІ З ЖІНКОЮ? Жадайте брошурки (безплатно „Дністер". Львів, Замойського 6, Тел. 217-04.
1724 1—2

Модні й дешеві
матеріяли на осінні вбрання, плащі, костюми, покриття футра — у великому виборі кольорів дістанете в
МАНУФАКТУРІ
Е. Ф. Борис і Ска
Перемишль, скр. пошт. 185.
Прохайте безплатних зразків.

ЗАПРОШУЄМО ВСІХ!
Оглянути наш найбільший склад на осінній сезон. — Багатий вибір светрів, білля, панчіх, рукавичок і т. п.
„ГАЛЯНТЕРІЯ"
С. ДУЧИНСЬКА
ПЕРЕМИШЛЬ, КАЗИМИРІВСЬКА 26.
Великі новости! — Ціни невисокі!

Ф.ранки, дивани, меблеві матеріяли, тапчани, матраци, ролети, тапети і т. п.
Проектування і виконання комплетного нутра дому у власних заведеннях тапіцерських і столярських
Т. Кисяк і сини
Львів, пл. Смольки 4
Тел. 24009 і 21985 8—40

Жалюзії
(ролети)
ажурові
і хвилисті
К. Беліцкий
ЛЬВІВ
Городецька 43
тел. 248-27

Власна спавальня. Ціни фабричні.

НОВООТВОРЕНА
Кафлярська робітня
ІВАНА ОЛЕКСИНА
при вул. На Байки ч. 7.
Колишнього працівника і управителя знатніших львівських фірм, виконує ставлення печей і кухонь нових; перерібку старих та ощадностеві печі.

ПІТ
НІГ, РУК, ПАХВИН
т. п. зникне при вживанні спеціяльного певного і нешкідливого патент пудру „CSAVE" **50 сот.**
Пробний пакет. **Перфумерія**
С. ФЕДЕРА
Львів, ВУЛ. СИКСТУСЬКА 7.
Філія: КОПЕРНИКА 15 а

Шукаєте праці? —
Певно найдете її, якщо дасьте оголошення до нашого щоденника

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". „В друкарні Вид. Спілки „Діло". Львів, Ринок 10.